

dr. sc. Zlata Živaković-
Kerže

Hrvatski institut za povijest – Zagreb,
Podružnica za povijest
Slavonije, Srijema i Baranje
HR-35000 Slavonski Brod
zkerze@yahoo.com

Izvorni znanstveni rad

UDK: 316.7(497.543)
929Pinterović, obitelj

Ključne riječi:

obitelj Pinterović
dvije generacije
Antun
Milovan
Osijek
društveno-politički život
kulturni život
20. stoljeće

OBITELJ PINTEROVIĆ U DRUŠTVENO-POLI- TIČKOM I KULTURNOM ŽIVOTU OSIJEKA

Autorica je u radu obradila dvije generacije obitelji Pinterović, posebice istaknuvši Antuna i njegova sina Milovana. Njihove je aktivnosti stavila u kontekst nekoliko desetljeća 20. stoljeća u životu Osijeka, a s obzirom na vrijeme njihova djelovanja, i na šire područje Hrvatske i dijela susjednih zemalja. Antun se isticao u političkom životu, posebice kao gradonačelnik Osijeka u Prvome svjetskom ratu te u društvenom i inom životu grada na Dravi. Obradila je i život i rad njegova sina Milovana, koji je, kao i otac, ostavio trag i u odvjetničkom miljeu u Osijeku.

OPĆENITE NAPOMENE

Tri osobe iz obitelji Pinterović – Antun i njegova djeca Milovan i Danica – značajne su za nekoliko desetljeća 20. stoljeća u životu Osijeka, a s obzirom na njihovo svekoliko djelovanje, i na širem području Hrvatske te dijela susjednih zemalja. Antun i njegov sin Milovan isticali su se u političkom, odvjetničkom i društvenom životu, posebice kao gradonačelnici Osijeka – Antun u vrijeme Prvoga svjetskoga rata, a Milovan sredinom 30-ih godina 20. stoljeća.

PRVA GENERACIJA OBITELJI PINTEROVIĆ

Roditelji Antuna Pinterovića, Gornjograđanin kolar Stjepan Pinterović (rođ. 1836.), sin Franje, i Gornjograđanka Terezija Albert (rođ. 1847.), kći Bartola Alberta, vjenčali su se 24. lipnja 1861. u osječkoj baroknoj župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla. On je imao 25 godina, a ona 14. Vjenčani kumovi su im tkalac Franjo Meierling i Ivana Bayer. Vjenčao ih je župnik Jakob Hegedušević.¹

Sl. 1. Pogranična objava Marije Pinterović izdana od Kr. redarstvenog povjereništva za grad Osijek 1921. godine, Ostavština dr. Danice Pinterović, Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije

- Već sljedeće godine u braku je rođena kći Marija (Sl. 1), 24. svibnja 1862., koja je krštena u gornjogradskoj župi sljedeći dan. Dobila je ime po kumi Mariji Franciski Pinterović, Stjepanovoj sestri.²

- Druga kći Anna rođena je 30. studenoga 1863. i toga je dana krštena. Kuma je također Marija Franciska, ali tada već supruga mlinara Andreasa Stegera; dijete je krstio kapucin pater Venantius. (U 5. godini života je preminula 15. srpnja 1868.)³

- Sin Antun (Sl. 2) rođen je 6. siječnja 1865., a kršten je dan potom. Kum je bio tetak mlinar Andreas Steger, a krštenje

je obavio župnik Jakob Hegedušević.⁴

- Treća kći Terezija⁵ rođena je 31. kolovoza 1866. Krsna kuma je, kao i ranijim kćerima, teta Marija Franciska Steger (rođ. Pinterović). Ime je dobila po majci Tereziji.⁶

- Četvrta kći Helena⁷ rođena je 4. kolovoza 1869. i toga je dana krštena. Kuma je ponovno teta Marija Franciska Steger, supruga mlinara Andreasa Stegera.⁸

- Sin Hugo⁹ rođen je 24. ožujka 1872. i drugog je dana kršten. Kuma mu je teta Marija Franciska Steger.¹⁰

Supružnici Stjepan i Terezija Pinterović posjedovali su kuću s vrtom u Njemačkoj ulici, tj. potonjoj i današnjoj Ulici Pavla Pejačevića br. 30/32. Kuća je građena od nepečene cigle, *klozeti su preko dvorišta, vodovoda nema nego samo dva bunara (...)* U sobama su podovi djelomice drveni.¹¹ Budući da je Stjepan bio sklon kartanju¹², obitelj je zapala u financijske probleme pa su Stjepan i Terezija potkraj veljače 1870. digli obveznice te je *na temelju obveznice od 24. veljače uknjiženo pravo zaloga na glavnicu od 1200 forinti sa 6% kamata na korist župne crkve u Gornjem gradu.*¹³

ŽIVOT NAKON STJEPANOVE SMRTI

Stjepan Pinterović razbolio se i 9. listopada 1871. godine u 35. godini života preminuo. Sljedeći ga je dan pokopao gornjogradski župnik Franjo Knittl.¹⁴ Tako je Terezija u 24. godini života ostala udovica s troje malodobne djece (Marija, Antun, Terezija) bez ikakvih prihoda i još k tome trudna. Rodila je sina Hugu 24. ožujka 1872., pet mjeseci nakon Stjepanove smrti. Drugoga dana nakon rođenja Hugo je kršten i kuma je opet teta Marija Franciska Steger.¹⁵ Hugo je ubrzo preminuo, što se saznaje iz *Posjedovnice* sastavljene *na temelju uruđbene isprave od 31. kolovoza 1872.* u kojoj piše, među ostalim, da je *uknjiženo pravo služnosti doživotnog doužitka petog dijela nepokretnosti malodobnih Marije, Antuna i Terezije Pinterović za korist Terezije udove Pinterović, tj. doživotno produživanje zajma u vrijednosti od 1200 forinti u korist Terezije udove Pinterović.*¹⁶

Da Tereziji Pinterović nije bilo lako uzdržavati malodobnu djecu, govori podatak da se dvije i pol godine nakon Stjepanove smrti, u 27. godini, udala 8. veljače 1874. za osječkog kolara Antuna Franza koji je imao 33 godine. Vjenčanje je obavljeno u gornjogradskoj baroknoj crkvi Sv.

⁴ *Matična knjiga rođenih (1855. – 1870.)*, 560, red. br. 4, str. 283.

⁵ U I. razred Niže pučke škole, tj. Glavne učione, u Gornjem gradu (današnja Osnovna škole Sv. Ane) upisana je 1872./73. školske godine. (Vidi: *Osnovna škola Sv. Ane 1872./73.*, 114, 115.)

⁶ *Matična knjiga rođenih (1855. – 1870.)*, 560, red. br. 169, str. 340.: U toj Matičnoj knjizi uz podatke o rođenju i krštenju napisan je i sljedeći dodatak: *Prema izvodu iz knjige umrlih iz Osijeka br. 19.431 od 10. X. 1958. umrla je 4. X. 1958. u Osijeku.*

⁷ U dobi do 3 godine je preminula.

⁸ *Matična knjiga rođenih (1855. – 1870.)*, 560, red. br. 168, str. 449.

⁹ U naredna tri mjeseca je preminuo.

¹⁰ *Matična knjiga rođenih (1870. – 1884.)*, 561, red. br. 71, str. 38.

¹¹ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dr. Ante i Pleić Ivan – Žalba 1929.*

¹² *Kazivanje Ivane Hubert.*

¹³ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Marija Pinterović – Posjedovnica.*

¹⁴ *Matična knjiga umrlih (1855. – 1871.)*, 572, red. br. 155, str. 432.

¹⁵ *Matična knjiga rođenih (1870. – 1884.)*, 561, red. br. 71, str. 38.

¹⁶ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Marija Pinterović – Posjedovnica.*

¹ *Matična knjiga vjenčanih (1855. – 1882.)*, 566, red. br. 36, str. 60.

² *Matična knjiga rođenih (1855. – 1870.)*, 560, red. br. 90, str. 200.

³ *Matična knjiga rođenih (1855. – 1870.)*, 560, red. br. 252, str. 250; *Matična knjiga umrlih (1855. – 1871.)*, 572, red. br. 110, str. 327.

Petra i Pavla. Vjenčani kumovi bili su kovač Ignac Detell i činovnik Karlo Lanner, a vjenčao ih je župnik Franjo Knittl.¹⁷ Živjeli su u obiteljskoj kući Terezije Pinterović u Njemačkoj ulici (današnjoj Ulici Pavla Pejačevića br. 30/32). U godini njihova vjenčanja 2. kolovoza rođena je kći Hellena koja je krštena dan potom u gornjogradskoj baroknoj crkvi Sv. Petra i Pavla. Djetetova krsna kuma bila je Anna Albert.¹⁸ Druga kći Josipa rođena je 17. ožujka 1876. i krštena dan potom u gornjogradskoj baroknoj crkvi Sv. Petra i Pavla. Kume su joj bile Cecilija, kći Ivana Alberta, i Magdalena Strancinger.¹⁹ Sin Feliks Alojz²⁰ rođen je 21. lipnja 1877. i odmah je toga dana kršten. Kume su bile Elenora, kćerka činovnika Georga Schlatera i Anna Wedenek. Krstio ga je također župnik Franjo Knittl.²¹

Da mnogobrojna obitelj nije lako ni jednostavno živjela, govori podatak da se Terezija početkom 1877. zadužila na temelju obveznice od 19. siječnja te je uknjiženo pravo zaloga na dio nepokretnosti Terezije Franz prije udove Pinterović za glavnica od 700 forinti sa 6% kamatom i u slučajnim troškom utjerivanja do 40 forinti za korist Sirotišne blagajne grada Osijeka, i to sa prvenstvom pred uknjiženim. To je brisano na temelju ustupnice od 1. veljače 1896. i očitovanja od 27. veljače 1896. te se uknjižuje pravo vlasništva na tražbinu župne crkve od 1200 forinti te se na istu glavnica uknjižuje pravo zaloga sa 6% kamata mjesto dosadašnjih 5% u korist Zaklade opskrbnog i uboškog zavoda grada Osijeka. Na temelju namire 30. rujna 1912. uknjižuje se brisanje uknjižene tažbine u dionom iznosu od 1200 kruna dok ostatak od 1200 kruna ostaje i nadalje uknjižen.²²

Budući da Terezija nije imala nikakvih prihoda do smrti 17. studenoga 1920., njena kći Marija Pinterović²³, koja je s njom živjela u obiteljskoj kući u Pejačevićevoj ulici, iznajmljivala je stanove kao upraviteljica kuće Terezije Franz. No, problema oko teretovnice na tu kuću još iz 70-ih godina 19. stoljeća i dalje je bilo, a stanje se u cjelini pogoršalo kad je nakon Terezijinje, tj. majčine, smrti nastupio spor između nasljednika iz prvog i drugog braka te ni do toga vremena nije ostavinska rasprava bila završena.²⁴ (Rješavanje svega toga u ime Marije Pinterović provodi na

njenu zamolbu njen brat odvjetnik Antun Pinterović tek 25. lipnja 1935.)²⁵

Sl. 2. Dr. Antun Pinterović, Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

DRUGA GENERACIJA OBITELJI PINTEROVIĆ

ANTUN PINTEROVIĆ – ŠKOLOVANJE

Antun Pinterović je u I. razred Niže pučke škole, tj. Glavne učione, u Gornjem gradu (današnja Osnovna škole Sv. Ane) upisan školske godine 1871./72. i završio ga s dobrim uspjehom. Drugi razred također završava s dobrim uspjehom, a III. razred šk. god. 1873./74. i IV. u školskoj godini 1874./75. s vrlo dobrim uspjehom. Učitelj mu je bio Andrija Pakšec.²⁶ U I. razred osječke četverogodišnje Velike gimnazije upisan je u šk. godini 1875./76. Razrednik mu je bio Valentin Čičigaj koji je predavao latinski jezik. Razred je završio s dovoljnim uspjehom. Drugi je razred upisao i završio u šk. godini 1876./77. U prvom polugodištu imao je 46 ispričanih sati i nedovoljnu ocjenu iz latinskoga jezika, što upućuje da je potkraj 1876. bio bolehljiv. Negativnu ocjenu ispravio je u II. polugodištu 1877. s ocjenom *dostatan*. I

¹⁷ *Matična knjiga vjenčanih (1855. – 1882.)*, 566, red. br. 13, str. 354.

¹⁸ *Matična knjiga rođenih (1870. – 1884.)*, 561, red. br. 176, str. 137.

¹⁹ *Matična knjiga rođenih (1870. – 1884.)*, 561, red. br. 72, str. 189.

²⁰ U *Matičnoj knjizi rođenih* napisana je sljedeća opaska: Vjenčao se u Cavtatu 22. svibnja 1922. s Eticom Fragioni-Franić; te drugi put se vjenčao u Makarskoj 7. studenoga 1938. s Jerkom Klarić; preminuo je u Makarskoj 23. lipnja 1939.

²¹ *Matična knjiga rođenih (1870. – 1884.)*, 561, red. br. 137, str. 226.

²² *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Marija Pinterović – Posjedovnica*.

²³ U Nižu pučku školu, tj. Glavnu djevojačku učionu, u Gornjem gradu (današnja Osnovna škole Sv. Ane), krenula je školske godine 1869./70. i šk. godine 1872./73., kada od jeseni 1873. pohađa Višu pučku djevojačku školu u Osijeku i odlazi 1877. u Zagreb, gdje završava preparandiju te se kao učiteljica vraća u Osijek. Bila je dugogodišnja direktorica osječke Više pučke djevojačke škole. Aktivno je sudjelovala u društvenom životu grada Osijeka te uz istaknute osječke promicateljice hrvatske narodne svijesti Vjekoslava Celestina, Rudolfa Franjina Magjera, Franju Sedlakovića, Josipu Glembaj i Luju Vargu Bjelovarca utemeljila 13. lipnja 1910. *Klub hrvatskih književnika i umjetnika*. Svrha Kluba bilo je *Promicanje interesa hrvatske knjige i hrvatskoga jezika, izdavanje zabavnih i poučnih djela literarne vrijednosti i organizacija zabavno-literarnih posijela*. (Vidi: *Osnovna škola Sv. Ane 1870./71.*, 134, 135; Plevnik, 1987.; Sršan, 1996., str. 274–275.).

²⁴ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Omot Marija Pinterović 1930.; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dr. Ante i Pleić Ivan – Dopis 1929.*

²⁵ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Omot Marija Pinterović – Odluka 1935.*

²⁶ *Osnovna škola Sv. Ane 1871./72.*, 14, 15; *Osnovna škola Sv. Ane 1872./73.a*, 46, 47; *Osnovna škola Sv. Ane 1873./74.*, 72, 73; *Osnovna škola Sv. Ane 1874./75.*, 95, 96.

taj je razred završio s dovoljnim uspjehom. U III. razredu razrednik mu je Petar Valjavec koji je predavao latinski, grčki i hrvatski jezik. Od izostanaka je te školske godine imao samo 4 opravdana sata. Uspjeh je *posve dovoljan*. U IV. razredu nije imao izostanaka, a razrednik Valjavec mu je predavao grčki jezik. Uspjeh je bio dovoljan.²⁷ (Inače, u to doba većina učenika te gimnazije razrede je završavala ili s dobrim ili dovoljnim uspjehom.)

Cijelo vrijeme njegova gimnazijskog školovanja očuh Antun Franz vodi se kao njegov skrbnik. *Zbog siromaštva* je od 6. veljače 1875. do posljednje godine školovanja u Velikoj gimnaziji (13. travnja 1880.) bio *oprošten od plaćanja školarine*.²⁸ Potom odlazi u Beč na studij prava koji 1883. nastavlja u Zagrebu. U njemu je, nakon završenih studija, 1892. stekao titulu *doktora prava*. Te se godine vraća iz Zagreba u Osijek i odvjetnički je perovođa.²⁹

OBITELJSKI ŽIVOT

S Anom Ninom Voraček (Sl. 3), kćeri gornjogradskog mesara/kobasičara Ivana Nepomuka Voračeka i Ane Bachman, upoznao se 10. ožujka 1888. i ubrzo se među njima razvila ljubav *premda su po materi bili u dosta blizom srodstvu*. Naime, Anina majka je bila Antunova sestrična u drugom koljenu. Ana je tada imala 14 godina i bila je kao djevojka vrlo obrazovana za onodobne prilike. Te je godine završila, tada neobveznu, Višu pučku djevojačku školu (od V. do VIII. razreda), a za vrijeme školovanja pohađala je privatne sate iz francuskog i njemačkog jezika. Svirala je i klavir jer je kao kći imućnog obrtnika iz tog instrumenta imala privatne sate. Iako su Anini roditelji³⁰ željeli da se tako mlada ne uda *te da djevojačke bezbrižne dane što duže uživa*, kako je Ana zapisala u svom *Dnevniku*³¹, odlučila je zajedno s Antunom da se vjenčaju.³² On je tada imao 26, a ona 17 godina. Vjenčali su se 17. listopada 1891. u baroknoj župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla u Gornjem gradu. Vjenčani kumovi bili su im bačvar Franjo Hüvert, s Antunove strane, i ekonom Hugo Zimmer, s Anine. Vjenčao ih je gornjogradski župnik Josip Horvat koji je vjenčanje triput navijestio u župnoj crkvi.³³ Tog je dana vjenčanje bilo točno u podne, a ručak je zakazan u 14 sati *u velikom svratištu Lovački rog*. Na ručak je, uz kumove, djevere i djeveruše, bila pozvana najuža rodbina – *u svemu 20 osoba*. Navečer su mladenci otputovali u Zagreb, gdje su ostali nekoliko dana. Zatim su svadbeno putovanje nastavili za Rijeku, *pa potom za Opatiju. To je bilo onda sasvim novo kupalište sa samo jednim hotelom. Bila je divna jesen, pa je razumljivo*

*da smo sproveli krasne nezaboravne dane. Nakon 14 dana vratili smo se kući i odmah drugi dan priredili večeru za naše prijatelje (...)*³⁴

Sl. 3. Ana Nina Pinterović, rođena Voraček, Daničina majka oko 1877. godine, Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

Do vjenčanja je Antun stanovao s majkom Terezijom i sestrom Marijom u obiteljskoj kući u Ulici Pavla Pejačevića br 30/32, a zatim se preselio u kuću Anina oca Ivana Nepomuka Voračeka u Dugu ulicu broj 28 (današnja Ulica J. J. Strossmayera).³⁵

Antun i Ana u braku su imali četvero djece (Sl. 4).

- Prvo dijete rođeno je 1. listopada 1893. Sin Ivan Nepomuk³⁶ Milovan kršten je 5. listopada u baroknoj župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla. Dječakov krsni kum bio je djed Ivan Voraček, a krstio ga je župnik Josip Horvat.³⁷ Djed i otac njime su se posebno ponosili, jer je *uopće bio vrlo samosvjestan*.³⁸

²⁷ *Imenik 1875./76.*, Knjiga 31, red. br. 52; *Imenik 1876./77.*, Knjiga 32, red. br. 40; *Imenik 1877./78.*, Knjiga 33, red. br. 39; *Imenik 1878./79.*, Knjiga 34, red. br. 42.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Živaković-Kerže, 2009., str. 266.

³⁰ Anina majka Ana Bachman preminula je 1890. nakon kratke i teške bolesti. (Vidi: *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 2.)

³¹ *Dnevnik* je napisala u rujnu 1943. na poticaj kćeri Danice (...) *Odlučila sam da opišem svoj dosadašnji život, ili bolje reći svoju mladost, jer je razlika u godinama između mene i moje djece dosta malena, tako da je njima moj život većim dijelom poznat, pošto smo ga zajedno sproveli (...)* (*Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 1–2.)

³² *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 2.

³³ *Matična knjiga vjenčanih (1883. – 1900.)*, 47 V., red. br. 68, str. 185.

³⁴ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 3.

³⁵ *Matična knjiga vjenčanih (1883. – 1900.)*, 47 V., red. br. 68, str. 185.

³⁶ Dozvolom Duhovnog stola u Đakovu 10. studenoga 1904. br. 1277 *ispravlja se ime krštenoga u Milovan Ivan Nepomuk*. Gornjogradski župnik je odluku, kao napomenu, upisao u *Matičnu knjigu rođenih* 23. studenoga 1904. godine.

³⁷ *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 232, str. 269.

³⁸ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 4.

- Drugo dijete je kćerka Anna Olga³⁹ rođena 24. veljače 1895. Krštena je 5. ožujka te godine. Kuma joj je bila teta Marija Pinterović, Antunova sestra i tadašnja ravnateljica osječke Više pučke djevojačke škole. I dalje su stanovali u Dugoj ulici br. 28.⁴⁰ *Bila je dobroćudno i poslušno dijete.* Nakon pučke škole završila je Višu pučku djevojačku školu i otišla u Zagreb na daljnje školovanje *na licej u Jelisavin internat... U internat je došla prva i udala se prva, tako da roditeljsku kuću, ljubav i toplinu u njoj kratko je vrijeme uživala.*⁴¹ Vrativši se u Osijek, vjenčala se 22. kolovoza 1914. u gornjogradskoj župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla s osječkim odvjetnikom dr. Josipom Jozom Štefinovićem (1888. – 1958.), koji je radio u kancelariji njezina oca Antuna.⁴² U braku su imali četvero djece – Vojkica umire od šarlaha sa sedam godina, Olga (1921. – 1998.), Nevenka (1922. – 2003.) i Marjan (1924. – 1992.).⁴³

- Treće dijete Danica Marija (Sl. 5) rođena je 17. veljače 1897. i krštena 21. veljače te godine. Kuma joj je također teta Marija Pinterović.⁴⁴ Već od ranog djetinjstva bila je ambiciozna u svakom pogledu. Vrlo rano je sama naučila čitati (sa pet godina). *Risala je i pisala i nadasve je voljela glazbu. Već za rana je naučila svirati na glasoviru i dotjerala je sviranje godinama do višeg stepena.*⁴⁵ Nakon završene Niže pučke škole upisala je Višu pučku djevojačku školu. *Nastojnica* razreda bila joj je Josipa pl. Glembay⁴⁶, koja je predavala računstvo i crtanje. Ravnateljica škole je Marija Pinterović, koja je u školi učenice *obučavala u zemljopisu i povijesti*, te kao rođena teta vodila posebnu brigu o nećakinji i kumčetu. Godine 1909./10. završila je VII. razred Više pučke djevojačke škole u Osijeku s vrlo dobrim uspjehom (svi predmeti ocijenjeni su vrlo dobrom ocjenom). U ispitnom izvješću toga razreda napisano je da je od te školske godine pa do kraja školovanja *oproštena naredbom Kr. Zemaljske vlade od 6. listopada 1909. – pjevanju svjetovnom i crkvenom te ženskom ručnom poslu*, i to zasigurno iz vrlo ozbiljnih razloga jer je te školske godine opravdano izostala u prvom polugodištu 25 sati, a u drugom 26 sati. Godine 1910./11. završila je VIII. razred s vrlo dobrim uspjehom; kao i u prošlom razredu, svi su predmeti ocijenjeni vrlo dobrom ocjenom.⁴⁷ U Zagrebu je

pohađala Ženski licej od 1911. do 1915., a na Donjogradskoj gimnaziji u Zagrebu 1915. godine položila je ispit zrelosti. Sedam semestara povijesti i geografije završava na Filozofskom fakultetu zagrebačkog Sveučilišta, a jedan u Beču. Govorila je izvrsno njemački i francuski jezik. Dekretom od 20. ožujka 1920. imenovana je namjenskom učiteljicom Kraljevske realne gimnazije u Osijeku.⁴⁸

Sl. 4. Djeca Antuna i Ane Nine Pinterović – Milovan (stoji), Danica (sjedi ispred Milovana), Nada (sjedi pozadi) i Olga (sjedi pored Danice), Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

- Četvrto dijete Terezija Nada⁴⁹ rođena je 24. kolovoza 1898. Krštena je 10. rujna te godine, a kuma je i njoj teta Marija Pinterović. Obitelj je tada stanovala na novoj lokaciji u vlastitom stanu u Kapucinskoj ulici br. 21.⁵⁰ Nakon Niže pučke škole upisala je i završila Višu pučku djevojačku školu. Školske godine 1909./10. završila je V. razred, a 1912./13. šk. god. VIII. razred. Sve je razrede završila s vrlo dobrim uspjehom (svi predmeti ocijenjeni su vrlo dobrom ocjenom). I njoj je ravnateljica škole teta i kuma Marija Pinterović koja ju je *ubučavala u zemljopisu i povijesti*. Razrednica joj je bila Sofija Melkus, supruga profesora slikanja u Kraljevskoj velikoj gimnaziji Dragutina

³⁹ Dozvolom Duhovnog stola u Đakovu 4. rujna 1909. br. 1022 *bilježi se da se krštena zapravo ima zvati Olga Anna.* Gornjogradski župnik Josip Horvat odluku je, kao napomenu, upisao u Matičnu knjigu rođenih 9. rujna 1909.

⁴⁰ *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.),* 46 R., red. br. 76, str. 318.

⁴¹ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.,* str. 4.

⁴² *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.),* 46 R., red. br. 76, str. 318.

⁴³ *Rukopisni podaci Ivane Hubert,* str. 1. Nastali na temelju rodoslovlja obitelji Pinterović koje je sastavila i napisala prauka Antuna Pinterovića, a Milovanova unuka Camilla Daxner iz Beča.

⁴⁴ *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.),* 46 R., red. br. 54, str. 386.

⁴⁵ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.,* str. 4.

⁴⁶ Učiteljica je na Višoj pučkoj djevojačkoj školi, a ravnateljica od 1909. godine. Kao pedagoginja, pridonijela je razvitku viših djevojačkih škola diljem Hrvatske, osobito reorganizaciji izdavanja školskih knjiga i učila. U nastavu likovnog odgoja u pučkim školama uvela je genetički pristup razvoju crteža te reformirala crtanke i pisanke uklanjajući crta i stigma s crtaće površine. Kao agilna društvena djelatnica i dobrotvorka, utemeljila je u Osijeku 1911. *Zakladu za podupiranje siromašnih učenica Više djevojačke škole*, kasnije nazvanu *Jubilarna zaklada Josipe Glembay*, te 1921. osječku podružnicu *Hrvatska žena*, kojoj je nekoliko godina bila agilna predsjednica. Bila je i članica osječkog *Kluba književnika i umjetnika grada Osijeka*. (Vidi opširnije: Živaković-Kerže, 2008., str. 315.)

⁴⁷ *Viša pučka djevojačka škola, 1909./10.b,* Knjiga 9 red. VII. razred br. 34; *Viša pučka djevojačka škola, 1910./11.b,* Knjiga 10 red. VIII. razred br. 28; *Dnevnik Ane*

Pinterović, 1943., str. 4–5.

⁴⁸ *Matica i sposobnik 1913. – 1922.,* knjiga 36, 33.

⁴⁹ Dozvolom Kaptolskog vikarijata u Đakovu 4. rujna 1909. br. 1022 *bilježi se da se krštena zapravo ima zvati Nada Terezija.* Gornjogradski župnik Josip Horvat odluku je, kao napomenu, upisao u Matičnu knjigu rođenih 9. rujna 1909. godine.

⁵⁰ *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.),* 46 R., red. br. 244, str. 442.

Melkusa; predavala joj je prirodopis i matematiku.⁵¹ *Bila je uvijek vrijedna, poslušna i uredna (...) Nije uživala onu bezbrižnost kao što znadu uživati djevojčice kada nema rata. Dijelila je naše brige, ostala je s nama i pomagala u kući i u bolnici oko ranjenika (...)*⁵² Vjenčala se u Osijeku 20. prosinca 1925. s Fridrikom Reinerom (1896. – 1945?). U braku je rođena kći Elsa (1930. – 2011.). Preminula je u Osijeku 30. prosinca 1981., a početkom sljedeće godine pokopana je na gornjogradskom groblju Sv. Ane.⁵³

Sl. 5. Danica Pinterović sa sestričnom Mandicom Albert za vrijeme školovanja, Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

Djeca su bila vrlo kolegijalna i imala su svoj krug prijatelja i prijateljica pa je u obitelji Pinterović često bilo skupljeno veliko društvo, što su im roditelji odobravali, posebice otac Antun.⁵⁴

Budući da je Antun Pinterović agilno djelovao u političkom i društvenom životu grada Osijeka, ali i Kraljevine Hrvatske i Slavonije, te ažurno vodio svoju odvjetničku kancelariju, odgoj djece i brigu oko njih i kuće

vodila je majka Ana. O tome je u svom *Dnevniku* u rujnu 1943. Ana zapisala: (...) *Odgoj djece ležao je većim dijelom na meni, jer je moj suprug bio u pisarni mnogo zaposlen, a u godini 1906. bio izabran za narodnog zastupnika u Hrvatskom saboru, te je prema tome vrlo često bio odsutan. Imala sam kod kuće mali internat jer su djeca bila samo 1 i pol godinu jedno od drugoga stariji, tako da kada je najmlađa Nada pošla u I. razred pučke škole došao je najstariji Milovan u II. razred gimnazije. Vrlo mi je ugodno sjećanje na to doba. Kad sam ih jutrom probudila, nadzirala njegu tijela, djevojčice počesljala, onda poslije doručka odlazak u školu. Za vrijeme ručka, južine i večere okupilo se malo društvo opet, tu se pričalo i čavrljalo, a poslije večere dva sata učenja, pa na počinak.*⁵⁵

U obitelji se kuhanjem i spremanjem zimmnice te ostalim kućanskim poslovima, uz gazdaricu Anu Pinterović, bavila i njihova kuharica⁵⁶, što je u ono doba bilo uobičajeno za građanske dobrostojeće obitelji.⁵⁷

Djeca su često i oboljevala, a najteži su bili tjedni za obitelj Pinterović od Božića 1900. do iza Nove 1901., kada se sve četvero djece razboljelo od šarlaha, tada vrlo opasne zarazne bolesti. *U toj strašnoj bolesti od koje je posljedice sirota Danica pretrpjela i operaciju. Bila je 5 godina, a operacija je obavljena u Budimpešti (...)* Zabrinutost roditelja za djecu bila je golema i kada je *Milovan imao upalu mozga i od te bolesti je bolovao punih 6 mjeseci i bio operiran po doktoru Wickerhauseru, koji je za to bio pozvan u Osijek.*⁵⁸

ODVJETNIČKO DJELOVANJE DO IZBORA ZA GRADONAČELNIKA

Pravo za izvršenje odvjetničkog zvanja Antun Pinterović dobio je u listopadu 1893. i tada je otvorio vlastitu pisarnu, tj. odvjetničku kancelariju. To se iščitava iz spisa koji je uputio Visokom Kraljevskom financijskom ravnateljstvu. U svom odvjetničkom poslu od značajnijih klijenata zastupao je, npr., od početka 1909. Prvu hrvatsku štedionicu, Podružnicu u Osijeku, čiji je ugovor vrijedio do 20. srpnja 1918. te je tada produžen uz iste uvjete na 5 godina, tj. do 30. lipnja 1923. godine.⁵⁹ Zastupao je u sudskim parnicama mnogobrojne slavonske i osječke klijente. Tako je, npr., branio osječkog veleposjednika Ottona pl. Pfeiffera, veleposjednika baruna Ervina Pfeiffera, vlasnika Tvornice pokušstva u Osijeku tvorničara Josipa Povischila, zakonske nasljednike Lovre Jägera, tj. njihovu zastupnicu barunicu Tereziju Pfeiffer d'Orlovnjak, koja je živjela u Beču, i druge.⁶⁰ Od 1893. do 1906. uspješno je vodio odvjetničku kancelariju. Posla je bilo napretek pa je uza se imao dva odvjetnička pripravnika

⁵¹ *Viša pučka djevojačka škola, 1909./10.a*, Knjiga 9, V.a razred red. br. 31; *Viša pučka djevojačka škola, 1910./11.a*, Knjiga 10, VI.a razred, red. br. 25; *Viša pučka djevojačka škola, 1911./12.*, Knjiga 11, VII.a razred, red. br. 18.; *Viša pučka djevojačka škola, 1912./13.*, Knjiga 12, VIII.a razred, red. br. 43.

⁵² *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 4.

⁵³ Opaska u: *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 244, str. 442.

⁵⁴ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 5.

⁵⁵ *Ibidem*, str. 4.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Červenjak i Živaković-Kerže, 2014., str. 129–140.

⁵⁸ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 5.

⁵⁹ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Ugovori o zastupanju 1909. i 1932.; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dopis 1935.*

⁶⁰ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Povischil Josip; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Pfeiffer i Singer; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Terzija Barunica Pfeiffer.*

i pet pisara.⁶¹

Kancelariju je nominalno vodio za cijelo vrijeme zastupničkog mandata, sve do 11. siječnja 1914., kada je izabran za gradonačelnika grada Osijeka. No, ni tada je ne zatvara nego je vodi zet Josip Štefinović, a zatim sin Milovan, jer se on kao gradonačelnik, osoba u činovničkoj službi, nije mogao baviti odvjjetničkim poslom.

POLITIČKA ORIJENTACIJA I DJELOVANJE

Od kraja 19. stoljeća, a posebice početkom 20. stoljeća kao osječki i hrvatski intelektualac uključuje se aktivno u politički život grada Osijeka u kojem je gotovo sve bilo četverostruko: njemačko, hrvatsko, srpsko ili židovsko, pa su se po tom ključu i sklapali poslovi i veze. Kao gorljivi pobornik buđenja hrvatske svijesti u doba snažne mađarizacije za banovanja Khuena-Héderváryja, jedan je od utemeljitelja *Hrvatskoga sokola* u Gornjem gradu, društva utemeljenog 1896., a 1900. izabran je za gradskog zastupnika u Gradskom poglavarstvu grada na Dravi. Skupina osječkih koalicionista, među kojima je i Antun Pinterović, zagovaraju od 1903., nakon Khuenova pada, ujedinjenje Hrvata i Srba, kojima se djelomice priključuju i osječki Židovi, i to protiv mađarskih i njemačkih pretenzija.⁶²

Budući da je Hrvatsko-srpska koalicija podupirala radništvo, Socijaldemokratska stranka u Osijeku pristupila je 1905. koaliciji, a na kraće vrijeme su se 1906. toj koaliciji pridružili i pravaši. U gradu na Dravi tako je stvoren jak stranački oporbeni blok protiv mađarona, tj. Narodne stranke.⁶³

Pinterović se stoga okreće prema toj umjerenijoj opoziciji i od 1905. prihvaća tzv. politiku novoga kursa⁶⁴ i program Hrvatsko-srpske koalicije. Iako je izvan stranke, osjeća se da je zagovaratelj i pristaša *sloge Hrvata i Srba*, što potvrđuje i njegov zahtjev iz 1904. upućen Duhovnom stolu u Đakovu da se ime njegova sina Ivana Nepomuka Milovana preimenuje u Milovan Ivan Nepomuk⁶⁵. Iste zahtjeve uputio je i 1909. također Duhovnom stolu u Đakovu za svoje dvije kćeri – Annu Olgu⁶⁶ i Tereziju Nadu⁶⁷. Budući da je kći Danica bila Danica Marija, za nju nije tražio promjenu imena.

⁶¹ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Tužba Kr. Financijskom Ravnateljstvu 1923.*

⁶² Kolar-Dimitrijević, 1996., str. 168; Sršan, 2009., str. 106.

⁶³ Balta, 2008., str. 143.

⁶⁴ U Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji političko zajedništvo hrvatskih i srpskih političara u nastojanju ukidanja represivnog sustava i mađarske hegemonije u Hrvatskoj te ujedinjenje hrvatskih zemalja. Program je prihvatila Hrvatsko-srpska koalicija koja je opstala nekoliko godina unatoč zamršenim i teškim političkim okolnostima.

⁶⁵ Dozvolom Duhovnog stola u Đakovu 10. studenoga 1904. br. 1277 *ispravlja se ime krštenoga u Milovan Ivan Nepomuk*. Osječki gornjogradski župnik odluku je, kao napomenu, upisao u Matičnu knjigu rođenih 23. studenoga 1904. godine. (*Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 232, str. 269.).

⁶⁶ Dozvolom Duhovnog stola u Đakovu 4. rujna 1909. br. 1022 *bilježi se da se krštena zapravo ima zvati Olga Anna*. Osječki gornjogradski župnik Josip Horvat odluku je, kao napomenu, upisao u Matičnu knjigu rođenih 9. rujna 1909. (*Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 76, str. 318.).

⁶⁷ Dozvolom Kaptolskog vikarijata u Đakovu 4. rujna 1909. br. 1022 *bilježi se da se krštena zapravo ima zvati Nada Terezija*. Gornjogradski župnik Josip Horvat odluku je, kao napomenu, upisao u Matičnu knjigu rođenih 9. rujna 1909. godine. (*Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 244, str. 442.).

Prateći politička zbivanja u Kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, pa tako i u Osijeku, u izbornom proglašenju Hrvatsko-srpske koalicije potkraj 1905. uočava se naglašeno zauzimanje za demokratske slobode, radničko zakonodavstvo i zaštitu seljačkih posjeda te postupno ostvarenje nacionalnih zahtjeva (revizija nekih odredbi Hrvatsko-ugarske nagodbe u hrvatsku korist, financijska samostalnost, ujedinjenje Hrvatske i Dalmacije.) U proljeće 1906., iako se nije složila s programom Hrvatsko-srpske koalicije koji je ugrožavao mađarsku hegemoniju, mađarska vlada ipak je dopustila izbore za Hrvatski sabor. Budući da su izostali dotada uobičajeni pritisci režimskog aparata, pobijedila je Hrvatsko-srpska koalicija i postala vladajuća stranačka grupacija.⁶⁸

Uoči tih proljetnih političkih zbivanja, u Osijeku je Koalicija 27. siječnja 1906. organizirala manifestacije sloge Hrvata i Srba. Banskom odlukom utvrđeno je da se izbori za zajednički sabor (Hrvatsko-slavonsko-dalmatinski u Zagrebu i Ugarsko-hrvatski sabor u Budimpešti) održe od 3. do 5. svibnja te godine. Stoga su u Osijeku 24. travnja za grad objavljene dvije izborne liste kandidata – lista *združene hrvatske i srpske opozicije* i lista *mađaronskih kandidata u Slavoniji*, tj. kandidati Narodne stranke. Tri dana potom Hrvatsko-srpska koalicija objavila je proglašenja sa svojim kandidatima – za Gornji grad (izborni kotar I.) postavljen je izvanstranački kandidat odvjetnik dr. Antun Pinterović, a za Donji grad (izborni kotar II.) odvjetnik dr. Vladimir Kovačević. Obojica su imala potporu osječkih pravaša i osječkih Srba, koji su imali s Koalicijom zajednički interes protiv mađarskog hegemonizma i potporu radništvu u Osijeku. Pinterović se Gornjograđanima na tzv. skupu podrške obratio 28. travnja u svratištu „Royal“ u Kapucinskoj ulici. Ondje se okupilo oko 1500 ljudi, a on ih je u obraćanju obavijestio da se stranka koja ga je istaknula kao kandidata oslanja na Riječku rezoluciju⁶⁹, kao i na sporazum Hrvata i Mađara te Hrvata i Srba. Istaknuo je da je rođeni Osječanin i da će se u Saboru boriti da Osijek bude pravi glavni grad Slavonije, da dobije bolje željezničke pruge (veze) i da se otvore neka učilišta.⁷⁰

Cjelovita lista izabranih kandidata za zastupnike u Hrvatsko-slavonsko-dalmatinski sabor objavljena je u osječkom dnevnom listu *Narodna obrana*. Unatoč bespoštednoj kampanji, izbori su u Osijeku prošli bez izgreda. U Gornjem gradu pobijedio je Antun Pinterović sa 419 glasova, u odnosu na mađaronskog predstavnika Narodne stranke Oskara Weismayera koji je dobio 313 glasova. U Donjem gradu odvjetnika Kovačevića (250 glasova) pobijedio je kandidat Narodne stranke učitelj

⁶⁸ Goldstein, 2008., str. 306–307.

⁶⁹ Pod vodstvom hrvatskih političara Frana Supila i Ante Trumbića okupile su se na sastanku u Rijeci 1905. političke stranke – većina hrvatskih opozicijskih stranaka i političara iz Banske Hrvatske i Dalmacije, te su prihvatili tzv. Riječku rezoluciju. U njoj je ocijenjeno da Hrvatsku i Ugarsku vežu zajednički interesi u obrani od vanjske opasnosti (tj. od Austrije i njemačkog prodora prema Istoku) te da bi snažna i samostalna Ugarska bila i Hrvatskoj zaštita od vanjske opasnosti. (Vidi opširnije: Goldstein, 2008., str. 306.).

⁷⁰ Balta, 2008., str. 143–144, 147.

Sl. 6. Dr. Ante Pinterović (prvi s lijeva) za vrijeme dok je bio gradonačelnik Osijeka, Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

Bogdan Penjić s osvojenih 255 glasova.⁷¹ Antun Pinterović je kao zastupnik u Zagrebu bio na prvoj sjednici 9. svibnja 1906. Hrvatski ban grof Teodor Pejačević pročitao je kraljevski reskript i otvorio zasjedanje na kojem su izabrana saborska tijela. Među izabranom novom 40-oricom za zajednički Ugarsko-hrvatski sabor u Budimpešti bili su Pinterović i Penjić iz Osijeka.⁷²

GRADONAČELNIK U VRLO SLOŽENIM I TURBULENTNIM GODINAMA

Nakon isteka saborskog mandata Antun Pinterović nastavlja sudjelovati u političkom životu grada Osijeka te je, i dalje kao nestranačka osoba naklonjena Hrvatsko-srpskoj koaliciji, član Gradskoga poglavarstva od 1911. godine. Kao agilni gradski zastupnik, 1912. je dogradonačelnik tadašnjem gradonačelniku Konstantinu Graffu⁷³, kojem je gradsko zastupstvo 28. studenoga 1913. prihvatilo zahvalu na gradonačelničko mjesto. Već sljedeće godine 11. siječnja za gradonačelnika grada Osijeka izabran je Antun Pinterović (Sl. 6) koji u svom prvom mandatu nastavlja provedbu gradnje gradske kanalizacije, gradske vijećnice, stvaranje planova za otkup konjskog tramvaja i elektrifikaciju grada,

projekata za gradnju gradskog vodovoda i niz drugih bitnih i vezanih za razvoj i napredak Osijeka.⁷⁴ Međutim, svi ti planovi, projekti i njihova ostvarenja ostat će samo na papiru jer je atentat u Sarajevu 28. lipnja 1914. na austrijskoga prestolonasljednika, nadvojvodu Franju Ferdinanda, i njegovu suprugu, vojvotkinju od Hohenberga Sofiju, izazvao katastrofu. Dotadašnji razvoj Osijeka, ali i Hrvatske i Europe skrenuo je u posve drugim smjerovima.

U takvim novonastalim okolnostima djelatnost gradonačelnika Pinterovića bila je vrlo složena i prožeta ratnim (ne)prilikama – stalnom mobilizacijom, provedbom ratnih zajmova, opskrbom brojnih ranjenika i vojnika koji su svakodnevno prolazili kroz glavni gornjogradski kolodvor, zbrinjavanjem teških ranjenika upućenih na liječenje u improvizirane ratne gradske bolnice, održavanjem mira i reda u gradu, brigom za udovice i siročad, zdravstvenim i inim prilikama.⁷⁵ Cijelo vrijeme toga prvog mandata izražena je očita briga gradonačelnika i Gradskoga poglavarstva da špekulanti ne prekorače limitirane, tj. maksimirane, cijene živežnih namirnica, kruha, pa čak i peciva. Gradskih investicija gotovo i nije bilo, a gospodarstvo i infrastruktura usmjereni su na ratnu proizvodnju i opskrbu u ratnim

⁷¹ Izabrani, 1906., str. 1.

⁷² Balta, 2008., str. 151; Sršan, 2009., str. 106.

⁷³ O njemu vidi opširnije: Živaković-Kerže, 2010., str. 187–198.

⁷⁴ Sršan, 2009., str. 104, 106.

⁷⁵ Različite, 1914., str. 136; *Crveni križ Osijek 1914.*; Lokalnachrichten, 1914., str. 4; *Obiteljski fond Ivan Medved*; Lokal-Nachrichten, 1914., str. 4.

okolnostima. Sve je bilo podređeno ratnom stanju.⁷⁶

Budući da je Pinterović odgovorno i uspješno vodio grad u godinama Velikoga rata, nakon isteka trogodišnjeg mandata u siječnju 1917. izabran je ponovno za gradonačelnika. Prema zapisnicima Gradskoga poglavarstva, uočava se njegova redovita nazočnost u radu Gradske skupštine. Osobnom agilnošću i sposobnostima nastojao je ublažavati građanima Osijeka sve teže materijalno i socijalno stanje.⁷⁷

Završetkom Prvoga svjetskoga rata i propašću Austro-Ugarske Monarhije temeljito se promijenila političko-geografska slika jugoistočne Europe. Stvoreno je 1. prosinca 1918. Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS). Otada pa do 1941. Hrvatska je bila u sastavu jugoslavenske državne zajednice koja je tijekom vremena upravno-teritorijalno organizirana na različite načine. U ubrzanom procesu centralizacije državne uprave Hrvatska je izgubila autonomnost i dotadašnju teritorijalnu cjelovitost te s njom povezano pravo na isticanje nacionalne posebnosti. Upravno-teritorijalni ustroji bili su ponajprije mehanizam za provedbu dalekosežnijih ciljeva beogradskih vladajućih krugova, a tek potom način unutarnje političke i prostorne organizacije.⁷⁸

Novonastale prilike donijele su promjene i u političkom životu grada Osijeka. Početkom 1919. prestala je postojati Hrvatsko-srpska koalicija, čije je članstvo najvećim dijelom prešlo u novoutemeljenu Demokratsku stranku. Sve je to dovelo tijekom te godine do raspuštanja gradske samouprave i postavljanja povjerenika. Tako je u studenome 1919. Pinteroviću skinut mandat gradonačelnika jer je izgubio potporu nove vlade. Na izborima za Gradsko zastupstvo 11. ožujka 1920. liste su istaknule građanske stranke Hrvatska zajednica, Hrvatska pučka stranka, Demokratska stranka, Radikalna stranka i Socijalistička radnička partija Jugoslavije (komunisti). Pobjedu su odnijeli socijaldemokrati (komunisti).⁷⁹ Pinterović se tada povlači iz političkog života i ponovno, ali neuspješno, usmjerava prema odvjetničkom poslu.

ODVJETNIČKO DJELOVANJE

Nakon skidanja mandata usmjerava se opet prema odvjetništvu uz sljedeće objašnjenje: *U poslijeratnim godinama uslijed skupoće življenja i izvanrednih izdataka za obitelj znatno se mijenjala moja glavnična imovina. Ne može se živjeti od kancelarijske zarade, jer ta nedostaje za život nego od prihoda ženinog imetka. Ja sam 30 godina odvjetnik i nisam stekao nikakvog imetka, ni kuće ni posjeda. Dosta čedne uštednje iz predratnog vremena potrošio sam za vrijeme rata jer i moja načelnička beriva nisu dostajala za život (...) Ta uopće je poznato da sam kao gradonačelnik moju odvjetničku pisarnu posve uništio, zanemario da sam*

dakle jedan imetak izgubio koji nikada neću više natrag dobiti. Nekada sam imao – prije nego sam 1906. postao narodnim poslanikom – i po dva odvjetnička perovođe⁸⁰ i po pet pisara. Naravski kratko vrijeme, jer sam mojim izborom za narodnog poslanika već prvi udarac doživio na svoju existenciju. A kako živim? I to nije nikakva tajna da si nisam u stanju ni najčednije želje ispuniti, koje prelaze obične dnevne nužne potrebe. Ne mogu nažalost podmirivati ni kulturnih potreba kao kazalište, lijepe kupljene novine itd. – jer ne imam otkud. Premda bolestan ne mogu si priuštiti posjet jednog kupališta ili puta za odmor. Već 11 godina nisam nigdje bio jer neimam otkud (...) Istina je da imam nekoliko uglednih klijenata, ali moja pisarna nije unosna jer su to solidni i poštteni klijenti – ne daju mnogo posla jer ne dolaze u kolizije sa zakonima, a i ne upuštaju se u vratolomna poduzeća. Ne daju uvijek posla. Naveo sam da se moja pisarna nije bavila niti bavi ratnim ni poratnim poslovima na primjer zastupanjem verižnih trgovaca ni kriminalom ni zastupanjem ratnih dobitnika. Svemu tome leži razlog u tome što sam bio gradonačelnik te sam izdavao propise za suzbijanje skupoće i nepoštene trgovine. Tako sam došao u sukob sa nosiocima i reprezentantima najlukrativnijih poslovnih poduzeća.⁸¹

Obiteljski imetak u novoj se državnoj tvorevini zasnivao uglavnom od zemljišnog i kućnog posjeda.⁸²

Potkraj lipnja 1920. Antun Pinterović ozbiljno se razbolio i podvrgao teškoj operaciji te je dva mjeseca bolovao i do kraja te godine bio posve nesposoban za rad. Otežavajuća okolnost za njegovu odvjetničku kancelariju bila je u tome što je te godine njegov sin Milovan u kancelariji odrađivao odvjetnički pripravnički staž pa kao početnik nije mogao samostalno raditi. Jedina olakotna okolnost u svemu tome bila je što u njegovoj odvjetničkoj kancelariji nije bilo ni posla, tj. nije bilo niti moglo biti uspješnog rada ni zarade. Nakon što se početkom zime uključio u rad, već sljedeće godine, 1921., ponovno se razbolio (embolija) te se u sljedeće četiri godine isključio iz odvjetničkog posla. U tom razdoblju (1921. – 1925.) kancelariju je preuzeo i vodio sin Milovan koji je u međuvremenu položio pripravnički ispit. Budući da posao ipak nije krenuo uobičajenim tijekom, Pinterović je od Porezne uprave tražio da mu se zbog dugog i teškog bolovanja uzme u obzir taj trošak i da se dohodak od odvjetničkog poslovanja za tu godinu briše.⁸³

I u idućem desetljeću rad u odvjetničkoj kancelariji nije donosio dostatne prihode, posebice i zato jer je smalaksao od šećerne bolesti, morao se čuvati i nije više zalazio u društva, sva javna mjesta i društvena morao je napustiti i postao je sve više bespomoćan.⁸⁴ Istodobno se i broj klijenata, tj. predmeta, smanjivao, o čemu svjedoči korespondencija koju je Pinterović vodio sa svojim kolegama odvjetnicima

⁷⁶ Hafner-Lahorski (ed.), 1915.; Sršan, 2009., str. 106.

⁷⁷ Sršan, 2009., str. 107.

⁷⁸ Janjatović, 1995., str. 55–58.

⁷⁹ Jović, 1996., str. 305; *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Tužba Kr. Financijskom Ravnateljstvu 1923.*

⁸⁰ Odvjetnički pripravnik.

⁸¹ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Tužba Kr. Financijskom Ravnateljstvu 1923.*

⁸² *Ibidem.*

⁸³ *Ibidem.*

⁸⁴ *Dnevnik Ane Pinterović, 1943., str. 6.*

i dugogodišnjim prijateljima. Iz pisma od 27. veljače 1935. koje je poslao u Zagreb svome dugogodišnjem *starom školskom drugu i prijatelju* Dragutinu Rehmanu, banskom vijećniku u miru, saznaje se sljedeće: (...) *Istina još radim kao advokat, nu vrlo malo i vrlo rijetko imam prilike da što radim jer je u odvjetničkom staležu veliki zastoj. Novi ljudi traže nove advokate, a ja ne spadam više među mlade... Pitaš me za moje zdravlje? Pa dobro je, hvala Bogu, zdrav sam nu teško hodam i ne mogu se penjati na katove. Nu, glavno je da nemam boli... Što ćemo, ne možemo otkupiti godine, jer sve to donose godine, jer starost "zwick und pickt und reisst und beisst" kako kažu stare babe (...)*⁸⁵

Advokaturom se bavio još i u lipnju 1938., što potvrđuje pismo od 10. lipnja te godine upućeno u Zagreb kolegi i prijatelju Vladimiru Viragu-Draškoviću, *sptenovir u mirovini*. Pinterović mu, među ostalim, piše: (...) *Ja sam još duševno sasvim zdrav i još tjeram svoju advokaturu, ali jedno što me tišti i što mi je krivo da ne mogu hodati i putovati. Desnom nogom ne mogu hodati glatko i lahko, jer mi je kao utrnuta. Vodi me u šetnju moja pisarica gđa Petrović. I moja žena ne može me pratiti, jer i ona trpi od vrtoglavice...* U pismu se osvrnuo i na političke i ine prilike pa piše: ... *Svi vjerujemo u skorbu bolju budućnost hrvatskog naroda. Nedavno sam čitao u zagrebačkim listovima da neki članovi naše slavne akademije misle na novo ime da se ta akademija prekrsti u Hrvatsku. Ja držim da to ne bi bilo dobro jer je suosnivač Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti bio Strossmayer i njegovi suradnici. Prekrštenjem u Hrvatsku akademiju nećemo izbrisati jugoslavenstvo. Neka se osnuje i Hrvatska akademija, ali neka se uzdrži jugoslavenska akademija, jer ta će nas spasiti da ne propadnemo sasvim.*⁸⁶

DRUŠTVENO I INO DJELOVANJE

Premda se Antun Pinterović od 1919. gotovo posve povukao iz političkoga života, ostao je zapažena osoba u Osijeku. Primjereno godinama i zdravlju, uključuje se povremeno u društveni i ini život grada na Dravi. Budući da dobiva različite pozive za uključivanje, jedan je od utemeljiteljskih članova "Građanske tiskare" d. d. u Osijeku koja je 4. siječnja 1920. počela izdavati dnevne novine *Hrvatski list*. Uz priloge iz zemlje i svijeta, donosile su i teme iz Slavonije te opširne gradske vijesti iz gospodarstva, kulture i sporta. Konstituirajuća skupština toga društva održana je 5. lipnja 1920. u prostorijama "Prve hrvatske štedionice" u Osijeku. Uz Pinterovića, na čelu uprave toga dioničarskog društva bili su i osječki odvjetnici Franjo Papratović i Vjekoslav Hengl. Dana 17. ožujka 1927. sudjelovao je i na Redovitoj glavnoj skupštini „Drave“ d. d. za proizvodnju žigica pod predsjedanjem predsjednika i bivšega vlasnika Adama pl. Reisnera. Skupštini je bilo nazočno i 17 dioničara te je izabrano Ravnateljstvo vijeće koje su činili Adam pl. Reisner, dr. Antun Pinterović, Ranko

Majstorović, Oto Knobloch, Gustav Reisner i Emil Freund. Kao aktivni član Hrvatske sokolske župe „Strossmayer“, bio je delegat 1929. godine.⁸⁷

Sl. 7. Antun i Ana Pinterović fotografirani u šetnji oko 1939. godine, Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

Uključivao se i u humanitarne akcije. Tako mu je 12. studenoga 1929. *Prosvjetno i potporno društvo "Istra" u Zagrebu – Humanitarni fond Vladimira Gortana za podupiranje izbjeglica iz Julijeske krajine* poslalo dopis i čekovnu uplatnicu apelirajući na sve one koji imaju srca, koji mogu pomoći i koji će stalno i brzo pomoći. Mjesec dana potom poslao je za tu nakanu prilog u vrijednosti od 100 dinara.⁸⁸

Obilježavao je često i značajnija događanja u gradu. Tako je, npr., 11. travnja 1938. poslao maestru Lavu Mirskom čestitku *povodom Vašeg 25 godišnjeg umjetničkog rada u želji da nastavite taj plodonosan rad i nadalje da Vam možemo i 50 godišnji čestitati (...)*⁸⁹

⁸⁵ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica 1935.*

⁸⁶ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Pismo 1938.*

⁸⁷ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Povischiil Josip; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dr. Ante i Pleić Ivan – Dopis 1929.; Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dopis 21.4.1938.*

⁸⁸ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dr. Ante i Pleić Ivan – Dopis 1929.*

⁸⁹ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Dopis 11.4.1938.*

OBILJEŽJE ŽIVOTA U NOVOJ DRŽAVI

Obiteljski financijski problemi počeli su 13. ožujka 1931., kada je Pinterović na ranije uloženi novac uložio još 53.000 dinara uštedevine u osječkoj Podružnici zagrebačke Prve hrvatske štedionice, tj. kada je sljedeće godine novac želio podići. Nastupilo je iznenađenje zato što nije mogao podići prvenstveni ulog na temelju kamate jer je u međuvremenu na državnoj razini važila zabrana isplate pripisanih kamata na ul. knjižice u razdoblju nakon 23. IV. 1932. po "Uredbi" od 21. aprila pod čl. 3. točka 3. Stoga je od 10. svibnja 1932. uslijedila prepiska odvjetnika Pinterovića s ravnateljem te zagrebačke štedionice dr. Brankom Pliverićem. Novac mu je trebao, kako je obrazložio, za naplatu poreza. Tek sredinom srpnja 1932. slijedio je ravnateljev odgovor da je vaša molba uzeta u pretres (...) no nije se ista za sada još mogla povoljno riješiti kako u pogledu isplate pripisanih kamata, tako i uloženi iznosa (...) jer postoji za sada zabrana isplate pripisanih kamata, pa čim se bude pristupilo isplati takvih prvenstvenih uloga bit će u gornjem okviru Vaši zahtjevi odmah uzeti u obzir. Isplata je uslijedila tek 9. kolovoza te godine, ali tek nakon što je Pinterović 2. kolovoza pisao osobno u Beograd ministru trgovine i industrije dr. Ivanu Mohoriću te je nakon toga dopuštena zatražena isplata u iznosu od 10.000 dinara na teret Vašeg potraživanja kod naše podružnice u Osijeku (...) Istodobno, dok je trajala zabrana, na Pinterovićev tekući račun te banke uplaćivani su i djelatni odvjetnički poslovi te je s pripisanim kamatama konto iznosio 142.677 dinara.⁹⁰ Budući da mu je i u sljedećim mjesecima trebalo novca, a zabrana je i dalje bila na snazi, ponovno je počela prepiska i traženje novca uz obrazloženje (...) Trebat ću još za razne opravke na zgradi ekonomije od oluje iz godine 1931. – također veći iznos – valjda još nekih 15.000 dinara. Glede gradnje kuće koju gradi moj sin dr. Milovan Pinterović sa mojom suprugom Ankom Pinterović rođ. Voraček već sam prije priopćio da trebam oko 350.000 din do 400.000 din. Novac od uloga i tekućih računa je zajednički, naime većim dijelom od moje supruge. Molim slavni naslov da izvoli to sve priopćiti cijenoj centrali u Zagrebu... radi isplate gore označenih prvenstvenih stavaka (...) ⁹¹ Prva isplata od 5000 dinara dopuštena mu je 28. rujna 1932. No, tu nije bio kraj traženja i zahtijevanja da se nastavi isplata. To se može uočiti već iz novog dopisivanja s glavnim ravnateljem Pliverićem od 2. prosinca 1932. Zamolio sam Vas mojim pismom od 22. X. 1932. da mi se za IV. četvrt državnog poreza na račun mojih starih potraživanja na tekućem računu isplati iznos od 10.000 Din no nisam mogao dočekati taj iznos nego sam morao uz teške uvjete taj iznos sebi novac nabaviti. Za mjesec dana opet dospijeva porez za I. četvrt sljedeće godine pak ću opet biti u neprilikama da si nabavim taj iznos, pak već sada molim da mi se sada doznači potrebit iznos od 10.000 Din za svaku dospjelu četvrt. Kako sam Vam već prije pisao ja sam sav svoj imetak uložio na

tekućem računu kod našeg zavoda, a danas nije mi moguće niti za moje najpreće potrebe dobiti koju krajcaru. Samo da nisam još kratko vrijeme prije "Uredbe" uložio još 53.000 dinara. Nisam naravno mogao znati da će se samnom tako postupati radi nepovjerenja i to u doba ono kada su drugi vadili svoje mnogo veće iznose iz Zavoda, a ja nisam mogao dobiti novac za isplatu poreza (...) Žalosno je da mi ulagači ne možemo sudjelovati u radu oko sanacije zavoda. Sve se obavlja bez našeg znanja i mi moramo štititi (...) Ravnatelj Pliverić je 7. prosinca Pinteroviću odgovorio: Vrlo poštovani gospodine doktore! Primio sam Vaš cij. dopis od 2. o. mj. pa mi je čast izvijestiti Vas, da Vam je odobrena isplata iznosa od din 10.000 na teret Vašeg tekućeg računa kod podružnice Prve hrvatske štedionice u Osijeku, pa je time Vašoj želji udovoljeno. Ova je isplata odobrena posve iznimno Vama, kao dugogodišnjem prijatelju i ulagaču našeg zavoda, a za ubuduće nastojat ćemo da Vam se do skrajnjih granica mogućnosti izdađe u susret (...) Novac je od Prve hrvatske štedionice dobio 9. prosinca u gotovini. Međutim, do 14. siječnja 1933. nije dobio traženih dodatnih 10.000 dinara za I. kvartal pa je ponovno nastavljeno dopisivanje s ravnateljem Zavoda. Porez za I. četvrt trebao je platiti u iznosu od 4933 dinara (...) Još ne znam da li će mi biti otpisan dio poreza za prošlogodišnju štetu, nu dosada je kvartal uvjetno iznosio oko 8000 – 10.000 dinara (...) Odgovor je stigao 1. veljače te godine: Savezno sa vašim cij. dopisom od 2. decembra pr. g. i 14. januara o. g. čast mi je saopćiti Vam da je na jučerašnjoj sjednici našeg Upravnog vijeća sporazumno s našim g. Komesarom drom Spevecom dozvoljeno da Vam se na teret starog potraživanja kod naše podružnice u Osijeku isplati iznos od 5000 dinara, pak se izvolite stoga u svrhu isplate potruditi do uprave tamošnje naše podružnice. Veći iznos Vam za sada, s obzirom na propise postojeće Uredbe o rokovima isplate uloga i drugih dugovanja Prve hrvatske štedionice nije mogao biti odobren, nu nadajući se da će Vam momentalno biti položeno i sa tih 5000 dinara bilježim se uz izraz mog odličnog veleštovanja (...) Slijedila su potom stalna istovjetna traženja u iznosu od 10.000 dinara, a kvartalno je dobivao iznos od 5000 dinara s istim obrazloženjem i pozivanjem na važeću Uredbu. Doduše, stanje se nakon novih zamolbi malo poboljšalo jer je od sredine svibnja 1933. dobio mogućnost da u sljedeća tri mjeseca mjesečno podiže iznos od 3000 dinara. Dana 22. lipnja te godine u prepisku s ravnateljstvom Prve hrvatske štedionice u Zagrebu uključio se i Antunov sin Milovan, tada već istaknuti osječki odvjetnik, ali je i on dobio isti odgovor vezan za Uredbu i ograničene mogućnosti. No, ipak je 17. kolovoza dobio u sporazumu s komesarom g. dr. Spevecom isplatu od 15.000 dinara u dva mjesečna obroka od 7500 dinara na teret Vašeg potraživanja kod podružnice zavoda u Osijeku, pa mi je drago što Vam mogu saopćiti da mi je barem tu isplatu od 15.000 din uspješno isposlovati. Nadajući se da će Vam u ovo teško vrijeme tom isplatom biti također mnogo pomognuto izvolite primit izraz moga poštovanja (...) Traženja su nastavljena i sredinom siječnja 1934., kada je uloženi novčani iznos odvjetnika Pinterovića

⁹⁰ Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica – Dopisi 1932.

⁹¹ Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica 7. 6. 1932.

Sl. 8. Obitelj Pinterović 1932. godine – 1. red od dolje gledano s lijeva: Milovan, Danica – Lici (mlađa Milovanova kći), Danica (Milovanova sestra); 2. red s lijeva: Nevenka (kći Milovanove sestre Olge), Ante (Milovanov otac), Marijan (sin Milovanove sestre Olge), Ana Nina (Milovanova majka), Anica (Milovanova supruga), Olgica (kći Milovanove sestre Olge); 3. red s lijeva: Zdenka (starija Milovanova kći), Olga (Milovanova sestra), Jozo Štefinović (Olgin suprug), Friedel Reiner (supruga Milovanove sestre Nade), Nada (Milovanova sestra) i Elsa (kći Milovanove sestre Nade), Privatne fotografije obitelji dr. Danice Pinterović

u Prvoj hrvatskoj štedionici, Podružnici u Osijeku, iznosio već 1,963.920. dinara, uz vlasništvo od 60 dionica. Poslije toga dopisa od 17. siječnja odgovoreno mu je 26. siječnja (...) da glede isplate od 20.000 dinara na teret Vašega tekućeg računa kod tamošnje naše filijale (...) i ovaj put nije moglo biti udovoljeno od strane našeg Upravnog Vijeća. Žao mi je, velecijenjeni gospodine doktore, što ni ovaj puta s obzirom na rečene okolnosti, nisam bio u mogućnosti izaći Vam željenom isplatom u susret. Ipak, kvartalno su mu, nakon upornog traženja, stizala odobrenja za podizanje po 5000 dinara za plaćanje poreza. Traženje se nastavilo i u 1935. godini po istoj shemi. Pinterović, npr., traži 10.000 dinara, a Upravno vijeće štedionice odobri mu 6000 u iznosima po 2000 u iduća tri mjeseca. Doduše, do kraja 1937. dobivao je mjesečne iznose koje je na kraju godine uspijevao, u dogovoru s ravnateljem banke Pliverićem, povisiti na 5000 dinara.⁹²

Budući da prihod od odvjetničkog rada nije bio dostatan za obiteljski život uz okolnosti koje su nastupile, Pinterović je postao najmodavac. Prema izvješću, početkom 1937. imao je dva stanara za lokale u Kapucinskoj ulici koji su mu plaćali mjesečno po 1000 dinara te od ekonomije dobivam od zakupnika Freiermutha godišnje jedan vagon pšenice, 1/2

vagona zobi i 1/2 vagona kukuruza.⁹³

Sve te (ne)prilike ostavile su na Antunu dubok trag. Usljed svega toga posto je osjetljiv na svaki događaj, živci su mu popustili još jače, a noge bivale sva slabije. Nije se tužio na boli nikakve i duševno je bio potpuno svjež, samo je sporije mislio i govorio. Dva tjedna prije smrti dobio je srčani napadaj od kojeg se opet prividno oporavio. Nije od tada više sam izlazio na terasu. Prestao je jesti onim dobrim tekom i polagano sve više slabio (...) Na koncu je smrt došla tako naglo. Preminuo je 27. ožujka 1940. Sin Milovan, snaha Ana, unuka Zdenka, kći Danica i supruga (Sl. 7) bili su tada uz njega. Dobio je kolaps i izdahnuo. Htio je Milovanu još nešto reći, ali nije imao više snage (...) Uvijek se brinuo kako ću ja živjeti kad njega više ne bude bilo. Da je istom znao kakva nas vremena čekaju!⁹⁴

TREĆA GENERACIJA OBITELJI PINTEROVIĆ

O MILOVANU – OBITELJSKI I INI ŽIVOT

Nakon završene pučke škole upisan je škol. god. 1904./1905. u I.a razred osmogodišnje Kraljevske velike

⁹² Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica – Dopisi 1932. – 1937.

⁹³ Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica 24. 1. 1936.

⁹⁴ Dnevnik Ane Pinterović 1943., str. 7–8.

gimnazije u Osijeku. Ravnatelj škole bio je Ivan Rabar⁹⁵, a nadstojnik razreda Marko Horvatin. Školarinu mu je plaćao otac odvjetnik dr. Antun Pinterović. Prvi razred završio je s vrlo dobrim uspjehom, II. razred također s vrlo dobrim uspjehom, a III. s dobrim. Četvrti je razred završio školske godine 1907./1908. s vrlo dobrim uspjehom.⁹⁶ Od 1911. do 1912. je *na vojnoj obuci u kavaleriji austrougarske vojske*. U Beč odlazi 1912. na studij prava. Uoči Prvoga svjetskog rata mobiliziran je te nakon njegova izbijanja upućen je kao *oficir kavalerije* na razna bojišta. Javlja se u Osijek roditeljima *s raznih mjesta fronte*. U međuvremenu se snažno zaljubio u svoju sestričnu u drugom koljenu Anu Mariju Schein (Erdut, 1894. – 1978.), kćer Franza Scheina (Maribor, 1860. – Erdut, 1922.), vinogradara grofa Cseha, i Terezije Albert (Osijek, 1865. – Erdut, 1945.), guvernante grofovske obitelji Cseh.⁹⁷

Milovan se s Anom Marijom često dopisivao. Iz sačuvane korespondencije u vlasništvu arhitektice Ivane Hubert iz Münchena, Milovanove unuke, saznaje se da je često dobivao raspust iz vojske te svraćao u Erdut, gdje je Ana Marija živjela s roditeljima. Silno je želio da se vjenčaju. Budući da je studij morao prekinuti zbog mobilizacije, a ishod rata je bio neizvjestan te budućnost nesigurna, želi što prije ostvariti brak. Uspio je nagovoriti Anu da se vjenčaju mimo znanja i odobrenja svojih roditelja.⁹⁸ Vjenčali su se u Zagrebu u crkvi Sv. Marka na Gornjem gradu 2. srpnja 1917.⁹⁹, a svjedoci/kumovi bili su im Milovanova sestra Danica, koja je studirala u Zagrebu, i Aničin otac Franz Schein. Milovan je u Zagrebu unajmio stan te o svemu obavijestio svoje roditelje koji su bili *šokirani*. Od tog saznanja su im *popustili živci*. Prema dnevničkom zapisu njegove majke, *oženio se po našem mišljenju prerano, jer još nije završio studije, štoviše tek ih je započeo. Još nije bio navršio 24 godine*.¹⁰⁰ U Erdutu je sljedeće godine rođena njihova kći Zdenka¹⁰¹ (1918. – 2011.). Budući da je Ana pratila svoga supruga i uz njega bila na talijanskom bojištu, dijete je ostavila na brigu svojoj majci u Erdutu. Nakon završetka Prvoga svjetskoga rata Milovan i Ana vraćaju se u Osijek. Ondje se 1919. rodila njihova druga kći Danica, od

milja zvana Lici¹⁰² (1919. – 1962.).¹⁰³ Te je godine Milovan polagao preostale ispite i apsolvirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu.¹⁰⁴ Godine 1920. upućen je od početka svibnja do 27. srpnja po vojnoj dužnosti na vojne vježbe. Budući da je tek završio pravne znanosti, radio je te godine kao odvjetnički pripravnik u očevoj odvjetničkoj kancelariji u Osijeku. Navodno je bio najslabije plaćeni pripravnik u Osijeku jer je otac bio bijesan što mu se “*balavac*” tako rano oženio.¹⁰⁵ Nakon obavljenog pripravničkog staža, zbog očeve bolesti vodio je njegovu kancelariju samostalno četiri godine, i to od 1921. do 1925. Tada Milovan otvara vlastitu kancelariju u svojoj novoizgrađenoj kući u Tišovoj ulici 21 (današnja Ulica kralja Zvonimira) u kojoj će sa suprugom ostati živjeti do kraja života (Sl. 8). Godine 1928. se razbolio te je zbog astme upućen na liječenje u München. Ondje mu je preporučeno da mora smršavjeti te je uz veliko odricanje za šest mjeseci izgubio 25 kilograma. Od sredine 30-ih godina 20. stoljeća, uz svoj odvjetnički posao u Osijeku i djelomice u Zagrebu, preuzima i predmete klijenata svoga oca Antuna te mu pomaže u vođenju njegove odvjetničke kancelarije, što se saznaje iz pisma Antuna Pinterovića (...) *Moj sin Milovan imade mnogo veza sa trgovačkim firmama doći ja takorekuć nemam više tih veza, jer sada su sasvim druge prilike i u općini i sa novim trgovcima* (...) ¹⁰⁶

NA SLOBODNOZIDARSKOM VALU VREMENA

Milovan Pinterović nije jedini intelektualac s ovoga područja koji je ušao u slobodnozidarski red, a kod njega, kao i kod nekih drugih, razlozi za to mogu ići od etičkih do lukrativnih itd., što u pravilu ostaje ponajviše područje nagađanja, a rjeđe i mogućih egzaktih spoznaja.

Član slobodnozidarske osječke Lože *Budnost* postaje 1923.¹⁰⁷, zasigurno inspiriran zajedničkim idealom slobodnog zidarstva: *Masonerija institucija tradicijska, filantropska i napredna, bazirana na usvojenim principima da su svi ljudi braća, ima za cilj istraživanje istine, studiranje i presađivanje morala i solidarnosti. Ona radi na materijalnom i moralnom poboljšanju kao i na intelektualnom i socijalnom usavršavanju čovječanstva. Ona ima za principe uzajamnu toleranciju, poštovanje drugih i samog sebe* (...) ¹⁰⁸ Besednik Lože *Budnost* je 25. travnja 1929., a veliki zastavnik Velike lože *Jugoslavija*, sa sjedištem u Beogradu, 23. ožujka 1930. Besednik osječke Lože *Budnost* ponovno je 9. travnja 1930. Časnu razrješnicu u Loži *Budnost* dobio je 1935. (Sl. 9).¹⁰⁹

⁹⁵ Proforsku diplomu stekao je 1878. i zapošljava se u Osijeku kao namjenski učitelj. U osječkoj Kr. velikoj gimnaziji je do umirovljenja 1909., obnašajući od 1898. dužnost ravnatelja. Kao gradski zastupnik (1907. – 1909.) sudjelovao je aktivno u političkom i kulturnom životu grada na Dravi te bio suosnivač i član osječkog ogranka Matice hrvatske. Nakon umirovljenja napustio je Osijek i četiri godine djelovao i živio u Opatiji, odakle se s obitelji odselio u Zagreb. Po naobrazbi je bio pravi Europljanin i izvrsno govorio njemački, francuski i talijanski jezik. Prevodio je na hrvatski stručna povijesna djela te napisao dva kompilacijska djela. Bio je intelektualac hrvatske orijentacije. (Vidi opširnije: Živaković-Kerže, 2009., str. 280.)

⁹⁶ *Glavni imenik 1904./05.*, Knjiga 60, razred I. a, red. br. 24.; *Glavni imenik 1905./06.*, Knjiga 61, razred IIa, red. br. 20.; *Glavni imenik 1906./07.*, Knjiga 62, III. a, red. br. 18.; *Glavni imenik 1907./08.*, Knjiga 63, IV. a, red. br. 38.

⁹⁷ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 2.

⁹⁸ *Ibidem*.

⁹⁹ *Matična knjiga rođenih (1885. – 1900.)*, 46 R., red. br. 232, str. 269.

¹⁰⁰ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 2; *Dnevnik Ane Pinterović, 1943.*, str. 6.

¹⁰¹ U Beogradu je započela studirati filozofiju, ali nakon 2. semestra se prebacila na Pravni fakultet. Godine 1938. upoznaje u Beogradu Milorada Konjovića (1913. – 2001.), sudskog pripravnika, za koga se udala 3. lipnja 1945. nakon što se vratio iz zarobljenstva. Godinu dana potom rođena im je u Osijeku kći Ivana. (Rukopisni podaci Ivane Hubert, str. 3.)

¹⁰² Godine 1939. udala se za Lea Szinicza (1916. – 1998.), najmlađeg sina Ljudevita Szinicza, imućnog osječkog trgovca željezom i željeznom robom, koji je imao veliku trgovinu u Ulici J. J. Strossmayera br. 5. Ubrzo oboje odlaze u Beč na studij. Sljedeće godine je u Beču rođena kći Gerde (1940. – 1982.). U Osijeku je 1942. rođena druga kćerka Camilla Szinicz, a sljedeće godine sin Laci Szinicz.

¹⁰³ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 2.

¹⁰⁴ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Tužba Kr. Finacijskom Ravnateljstvu 1923.*

¹⁰⁵ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 2.

¹⁰⁶ *Obiteljski fond Ante Pinterovića – Prva hrvatska štedionica 27. 2. 1935. i 27. 12. 1935.*

¹⁰⁷ Mužić, 2005., str. 370, 372, 430.

¹⁰⁸ Šömen, 2014., str. 165.

¹⁰⁹ Mužić, 2005., str. 500, 502, 573; Nenezic, 1988., str. 553, 584, 607, 611; Krstić (u pripremi).

Sl. 9. Portret dr. Milovana Pinterovića (neutvrđeni autor, oko 1935.), Zbirka slika i okvira Muzeja Slavonije

GRADONAČELNIK SAMO TRI MJESECA

Tridesete godine 20. stoljeća i u Osijeku su obilježene i prožete političkim prilikama i posljedicama šestosiječanjske diktature. Ustav od 3. rujna 1931. pokušao je sankcionirati jugoslavenski državni i nacionalni unitarizam te jača političku aktivnost u traženju potpore centralističko-unitarnoj platformi. Većina osječkih političara te pripadnici građanske elite i inteligencije, unatoč tome što su najčešće bili orijentirani na lokalne probleme, našli su se u teškom položaju ako nisu prihvatili orijentaciju promicanja ideje državnog i nacionalnog unitarizma. Kako je vrijeme odmicalo, među njima se uspostavljala diferencijacija, i to u smislu jačanja oporbenih opredjeljenja ili davanja podrške režimu. Osječkom gradskom zastupstvu, na čelu s gradonačelnikom dr. Vjekoslavom Henglom¹¹⁰, nije se pripisivala izrazita politička usmjerenost, ali kada se Osijek našao u perifernom položaju u Kraljevini Jugoslaviji, izgubivši administrativne i upravne funkcije, te se, kao i svi gradovi diljem Europe i svijeta, našao izložen velikoj svjetskoj ekonomskoj krizi, Hengl je početkom ožujka 1934. zahvalio na gradonačelničkoj poziciji.¹¹¹ Zbog toga

¹¹⁰ Najveći dio svoga života proveo je u Osijeku, i to kao odvjetnik, javni bilježnik te dugogodišnji gradonačelnik grada na Dravi, zaslužan za komunalni, gospodarski i kulturni razvoj. U vrijeme njegova gradonačelnikovanja od 1920. do 1934. Osijek je elektrificiran (1926.), proširen je gradski vodovod te su uspješno djelovale mnoge kulturne i gospodarstvene ustanove. Ostvario je povezivanje Gornjega grada, Tvrde i Donjega grada u jednu cjelinu tako što je priveo kraju rušenje fortifikacija s gradske strane i time omogućio potezanje glavne transverzale koja povezuje Gornji i Donji grad. (Vidi opširnije: Živaković-Kerže, 2008., str. 319).

¹¹¹ Konjević, 1996., str. 320–321.

je već 21. ožujka vlada u Beogradu imenovala za osječkoga gradonačelnika graditelja i slobodnog zidara Vladu Malina¹¹² koji je iznenada preminuo 30. siječnja 1935. godine.¹¹³

Usporedno sa slabljenjem šestosiječanjskog režima, sve se više osjećalo djelovanje pristaša opozicijskih političkih stranaka¹¹⁴, što se uglavnom odnosilo na sljedbenike politike Hrvatske seljačke stranke (HSS). Otpor režimu nije se osjećao samo u apstinenciji na predstojećim izborima na državnoj razini i raznim političkim manifestacijama, već i u političkom vrenju među pristašama, iako se odvijalo u ilegalnim uvjetima. Sve je to utjecalo na to da je Osijek novoga gradonačelnika dobio tek 28. ožujka 1935. u osobi odvjetnika Milovana Pinterovića. Budući da su 5. svibnja provedeni izbori, i u Osijeku je došlo do značajnijeg odmjeravanja snaga između pristaša opozicije i režima nakon pobjede Jeftičeve režimske stranke u Slavoniji. Stoga su ubrzo uslijedile promjene i u gradskoj upravi Osijeka. Milovan Pinterović smijenjen je s mjesta gradonačelnika 1. srpnja te godine, tj. tri mjeseca nakon imenovanja.¹¹⁵

U RATNOM VIHORU

Na vijest o vojnom puču u Beogradu, Hitler je odlučio vojnički uništiti Kraljevinu Jugoslaviju. Dao je nalog zapovjedništvu njemačke vojske da pripremi plan napada i da se spremi za akciju. Bez ikakve najave napad je izvršen 6. travnja 1941. bombardiranjem Beograda. Jugoslavenska vojska nije imala nikakvih šansi da se djelotvorno obrani od prodora njemačkih snaga iz Bugarske, Mađarske i Austrije pa je kapitulirala i prije nego što je išta pokušala.¹¹⁶

Dok su njemačke postrojbe ulazile u Zagreb, u četvrtak 10. travnja 1941. bivši austrougarski pukovnik Slavko Kvaternik, u ime ustaškog poglavnika Ante Pavelića, koji se tada još nalazio u Italiji, pročitao je preko radiopostaje Zagreb proglas o uspostavi Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Odmah nakon toga proglasa pročitana je i izjava Vladka Mačeka u kojoj on poziva hrvatski narod, pristaše HSS-a i niže organe vlasti da surađuju s novom vladom. Kvaternikova objava o stvaranju samostalne države nije bio nikakav vojni udar niti je Kvaternik naginjao nekom nasilnom rješenju, već je želio od Mačeka mirno preuzeti upravnu vlast. Položaj NDH prema silama Osovine, tj. Njemačke i Italije, imao je sve karakteristike protektorata. Naime, ustaška politika „laviranja“ između Berlina i Rima prije svega je bila pokušaj da se postignu neke prednosti za NDH jer su osovinski partneri bili složni jedino u tome da NDH ne prepuste jedan drugome.¹¹⁷

¹¹² Kao ovlaštenu graditelj djelovao je u Osijeku u tvrtki „Aksman-Mallin-Rožić“. Bio je član Udruženja graditelja Kraljevine Jugoslavije. (Vidi: Matić i Sršan, 2003., str. 498; Kristić (u pripremi)).

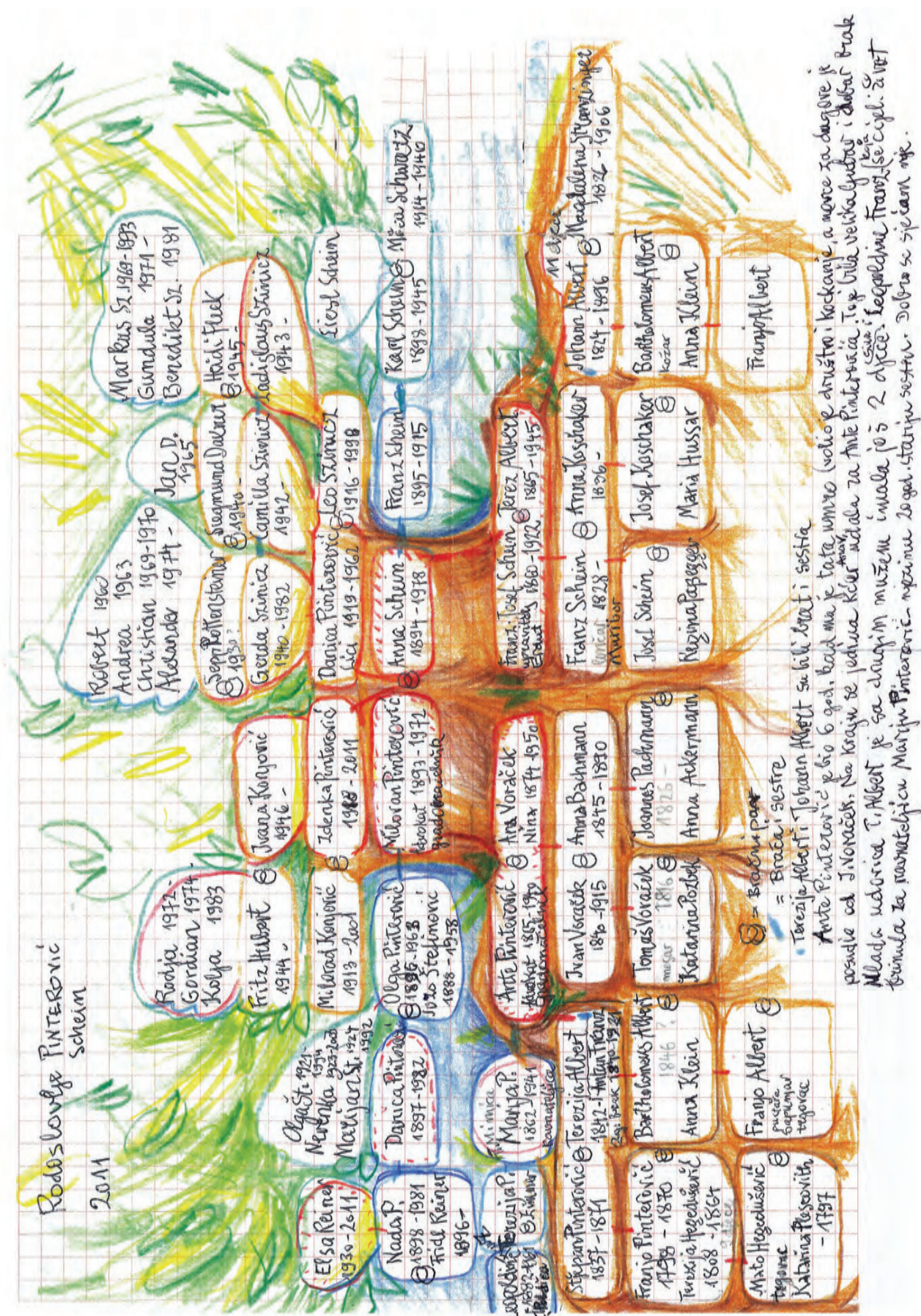
¹¹³ Sršan, 2009., str. 111.

¹¹⁴ U opozicijskom bloku na državnoj razini bile su Hrvatska seljačka stranka (HSS) i sve pretežno srpske stranke: Pribičevićeva Samostalna, Davidovičeva Demokratska i Jovanovičeva Zemljoradnička stranka te Spahina stranka bosanskohercegovačkih muslimana JMO.

¹¹⁵ Konjević, 1996., str. 322; Sršan, 2009., str. 112.

¹¹⁶ Matković, 2002., str. 55–56.

¹¹⁷ Kisić-Kolanović, 1996., str. 384.; Kovačić, 2005., str. 85; Kisić-Kolanović, 2002., str. 705.

Sl. 10. Rodoslovlje obitelji Pinterović/Schein 2011. godine, izradila ak. slikarica i restauratorica Camilla Daxner, rođena Szinicz (Osijek, 24. 4. 1942.), 1130 Wien, Russweg 20, Austrija, Privatno vlasništvo Camille Daxner (preslik)

U to vrijeme Milovan je kao rezervni oficir mobiliziran u domobransku vojsku u Banju Luku. Nakon nekoliko mjeseci vraća se u Osijek i ponovno radi u svojoj odvjetničkoj kancelariji.¹¹⁸ No, glede njegove sigurnosti prilike se mijenjaju od 25. studenoga 1941., kada je na snagu stupila *Zakonska odredba o upućivanju nepoćudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak u sabirne i radne logore* te govora ministra unutarnjih poslova Andrije Artukovića da *hrvatski narod obnovivši svoju narodnu NDH nije mogao drugačije postupati nego da svoje državno i narodno tijelo očisti od svih otrovnih štetočina i proždrljivih nametnika: Židova, komunista i slobodnih zidara.*¹¹⁹ Saznavši iz povjerljivih izvora da se njegovo ime pojavilo na ustaškoj „crnoj“ listi, *pakira kofere* i odlazi u Zagreb, gdje mu se ubrzo pridružuju supruga Ana i kći Zdenka.¹²⁰ U Zagrebu je za vrijeme rata, tj. od 1942. do 1945., prokurist¹²¹ nizozemske tvrtke „Philips“ i osječke Tvornice žigica „Drava“ d. d., koja je već dva desetljeća bila u vlasništvu jedne švedske tvrtke šibica, a za koju je radio i u Osijeku i prije Drugoga svjetskog rata.¹²²

POSLIJERATNA KALVARIJA

U posljednjoj etapi Drugoga svjetskog rata bili su poraženi svi protivnici Narodnooslobodilačkog pokreta (NOP-a); 29. studenoga 1945. uspostavljena je Ustavotvorna skupština koja je ukinula monarhiju i proglasila Demokratsku Federativnu Jugoslaviju (DFJ). Najznačajniji segment novonastale države s novim društveno-ekonomskim ustrojem bilo je gospodarstvo unutar kojeg je moralo doći do prestrukturiranja vlasničkih odnosa zbog postojanja dvaju oprečnosti – s jedne je strane ekonomska vlast pripadala domaćim i stranim vlasnicima, a politička vlast revolucionarnim snagama – te je, da bi došlo do ekonomsko-političke preobrazbe, koja je bila usmjerena na stvaranje socijalističkog društva, moralo doći do dokidanja kapitalističkih vlasničkih odnosa. Stoga je nastupilo vrijeme usmjereno na čekanje povoljnog trenutka da se zakonski sva poduzeća i nepokretna imovina stave pod upravu države. Budući da se rješenju toga problema trebalo pristupiti oprezno, podržavljenje imovine provođeno je postupno pa je privredna suradnja s okupatorom po jugoslavenskom pravu shvaćena znatno šire od istog pojma po međunarodnom pravu. Tako u poratnim godinama nije bilo nimalo teško dokazati privrednu suradnju s okupatorom bilo kojeg poduzeća ili pojedinca, što je dovodilo do kaznenih postupaka, osuda te konfiskacija imovine, tj. oduzimanja cjelokupne imovine ili dijela imovine u korist države bez naknade. Iako Odluka Predsjedništva AVNOJ-a nije obvezivala na dokazivanje aktivnog potpomaganja okupatorskog režima, pod njen su udar dolazile sve osobe njemačkog podrijetla ili one koje imaju njemačka prezimena te osobe koje se izravno nisu suprotstavile nacizmu.¹²³

Po tome je i Milovan optužen jer je kao prokurist privredno surađivao s neprijateljem preko njihovih ustanova, stavljajući svoje usluge na raspolaganje neprijatelju. Tako je odvjetnik Pinterović počinio krivično djelo po čl. 10. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, kažnjivo po članku 18. točka 1. toga Zakona. Optužnica se, kao i mnogim državljanima bivše NDH, temeljila na neutemeljenim činjenicama. Ni njemu, zasigurno, pri obrani nije usvojeno objašnjenje da tvrtke za koje je radio nisu bile neprijateljske. Budući da njegovo obrazloženje sud nije usvojio, bio je uhićen i osuđen na 11 godine robije i oduzimanje/konfisciranje nepokretne imovine.¹²⁴ Takovih je primjera bilo mnogo.

Milovan je robijanje teško proživljavao i samo ga je ljubav supruge Ane i nada da će jednog dana možda ipak još par godina skupa živjeti održavala na životu. Nakon dugih šest godina robijanja pušten je 1952. na slobodu s dokumentom rehabilitacije. Cijelo to vrijeme supruga Ana živjela je u roditeljskoj kući u Erdutu s kćerkom Danicom (Lici) Szinicz. Vrativši se s robijanja, Milovan s Anom živi u Osijeku te se ponovo bavi svojom advokaturom. Istodobno je i sudski tumač za francuski, engleski i njemački jezik. U prijeratnom, ali u poslijeratnom razdoblju skupljao je materijal za pisanje jednog internacionalnog sudskog rječnika u kojem je htio spojiti riječi četiriju jezika (hrvatskog, francuskog, engleskog i njemačkog) u jedan. Milovan umire 17. studenoga 1972. u Zagrebu od karcinoma grla. U bolnici je dan-dva prije smrti rekao: *Koliko god mi je teško, ali ovo još uvijek nije tako strašno kao boravak u logoru.* Njegova vjerna supruga preminula je 1978. u obiteljskom domu kćerke Zdenke u Beogradu.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Prateći obitelj Pinterović (Sl. 10) u društveno-političkom i kulturnom životu grada Osijeka, samo je uzgredice spomenuta Antunova kći Danica koja je u sjećanju mnogih Osječana ostala sve do u 80. godine 20. stoljeća po istaknutoj kulturnjačkoj ulozi. I to kao jedna od čelnih osoba osječkoga muzeološkog života, autorica mnogih priloga te kapitalne knjige o povijesnim razdobljima toga područja, posebice iz doba antičke Murse, ali i kao vrsna poznavateljica bizantske povijesti, posebice razdoblja cara Justinijana.

¹¹⁸ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 2.

¹¹⁹ Živaković-Kerže, 2006., str. 19, 29.

¹²⁰ *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 3.

¹²¹ Poslovođa firme/tvrtke koju punopravno zastupa.

¹²² *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 3.

¹²³ Službeni list, 1945.a., str. 13–14.; Službeni list, 1945.b., str. 348.; *Zemaljska komisija*

za ratne zločine 1944. – 1947., br. spisa 2235 (1–45), 10. 7. 1946.; *Odluke, pravilnici i uputstva.*

¹²⁴ Bilandžić, 1999., str. 220–225.; *Tužbe i presude 1946.*; *Rukopisni podaci Ivane Hubert*, str. 3.

LITERATURA

- BALTA, I., 2008., Osječka rezolucija 1905. i izbori za Hrvatski sabor u gradu Osijeku 1906. godine, Povijesni zbornik : godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe vol. 2, br. 3, Zagreb, 131–152.
- BILANDŽIĆ, D., 1999., Hrvatska moderna povijest, Zagreb : Golden marketing.
- ČERVENJAK, J. i ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z., 2014., Modernizacijska kretanja i položaj žena u gradu Osijeku na prijelazu 19. u 20. stoljeće, Serinia Slavonica 14, Slavonski Brod, 129–140.
- GOLDSTEIN, I., 2008., Hrvatska povijest 21, Zagreb : Europapress holding.
- HAFNER-LAHORSKI, R. (ed.), 1915., Osijek i okolica za svjetskog rata 1914. – 1915. – Ratni almanah, Osijek : Prve hrvatske dioničke tiskare.
- IZABRANI, 1906., “Izabrani saborski zastupnici za grad Osijek 1906.“, Narodna obrana, Osijek, 8. 5. 1906., 1.
- JANJATOVIĆ, B., 1995., Karađorđevićvska centralizacija i položaj Hrvatske u Kraljevstvu (Kraljevini) SHS, Časopis za suvremenu povijest 1, Zagreb, 55–76.
- JOVIĆ, D., 1996., Građanske stranke u političkom životu Osijeka 1918. – 1929., U: MARTINČIĆ, J. (ed.), 1996., Od turskog do suvremenog Osijeka, Osijek : Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Osijek, Gradsko poglavarstvo Osijek i Školska knjiga d.d. Zagreb, 305–320.
- KISIĆ-KOLANOVIĆ, N., 1996., Drama vojskovođe Slavka Kvaternika, Časopis za suvremenu povijest 28(1996), 3, Zagreb, 379–398.
- KISIĆ-KOLANOVIĆ, N., 2002., Povijest NDH kao predmet istraživanja, Časopis za suvremenu povijest 34(2002), 3, Zagreb, 679–712.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1996., Politički i socijalni pokreti te stranke, U: MARTINČIĆ, J. (ed.), 1996., Od turskog do suvremenog Osijeka, Osijek : Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Osijek, Gradsko poglavarstvo Osijek i Školska knjiga d.d. Zagreb, 165–172.
- KONJEVIĆ, M., 1996., Političke stranke 1928. – 1941., U: MARTINČIĆ, J. (ed.), 1996., Od turskog do suvremenog Osijeka, Osijek : Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Osijek, Gradsko poglavarstvo Osijek i Školska knjiga d.d. Zagreb, 320–325.
- KOVAČIĆ, D., 2005., Uspostava i djelovanje policijskog i sigurnosno-obavještajnog sustava Nezavisne Države Hrvatske od 1941. do 1943. godine, Časopis za suvremenu povijest 37(2005), 1, Zagreb, 83–99.
- KRISTIĆ, G. (ed.), (u pripremi), Leksikon slobodnih zidara u Hrvatskoj.
- LOKALNACHRICHTEN, 1914., “Lokalnachrichten”, Slavonische Presse, Osijek, 7. 8. 1914., 4.
- LOKAL-NACHRICHTEN, 1914., „Lokal-Nachrichten”, Die Drau, Osijek, 6. 11. 1914., 4.
- MATIĆ, V. i SRŠAN, S. (eds.), 2003., Zavičajnici grada Osijeka 1901. – 1945., Osijek : Državni arhiv Osijek.
- MATKOVIĆ, H., 2002., Povijest Nezavisne Države Hrvatske, Zagreb : Naklada Pavičić.
- MUŽIĆ, I., 2005., Masonstvo u Hrvata, Split : Naklada Bošković.
- NENEZIĆ, Z. D., 1988., Masoni u Jugoslaviji 1764 – 1980, Beograd : Autorsko-izdavačka grupa “Zodne”.
- PLEVNIK, B., 1987., Stari Osijek, Osijek : Radničko sveučilište »Božidar Maslarić« i I.C. »Revija«.
- RAZLIČITE, 1914., „Različite vijesti“, Vjesnik županije virovitičke br. 15, Osijek, 1. 8. 1914.
- SLUŽBENI LIST, 1945.a, Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 2, Beograd, 6. veljače 1945., 13–14.
- SLUŽBENI LIST, 1945.b, Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 40, Beograd, 12. 6. 1945., 348.
- SRŠAN, S., 1996., Udruge i klubovi, U: MARTINČIĆ, J. (ed.), 1996., Od turskog do suvremenog Osijeka, Osijek : Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Osijek, Gradsko poglavarstvo Osijek i Školska knjiga d.d. Zagreb, 272–276.
- SRŠAN, S., 2009., Gradonačelnici slobodnog i kraljevskog grada Osijeka 1809. – 1945., Glasnik arhiva Slavonije i Baranje 10, Osijek, 80–116.
- ŠÖMEN, B., 2014., Povijest slobodnog zidarstva u Hrvatskoj II. SNAGA, Zagreb : Profil knjiga.
- ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z., 2006., Stradanja i pamćenja – Holokaust u Osijeku i život koji se nastavlja, Osijek : Židovska općina Osijek.
- ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z., 2008., Osječka sjećanja i svaštice 20. stoljeća, 2. dio, Osijek : Studio HS Internet d.o.o. Osijek i Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Baranje i Srijema, Slavonski Brod.
- ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z., 2009., Osječka sjećanja : njihov život u našem sjećanju, I. dio, Osijek : Studio HS Internet d.o.o. Osijek i Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Baranje i Srijema, Slavonski Brod.
- ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z., 2010., Konstantin Graff, gradonačelnik Osijeka na prijelazu 19. u 20. stoljeće (Poseban osvrt na gospodarske, društvene i ine prilike u Graffovo vrijeme), Godišnjak njemačke zajednice vol. 17, Osijek, 187–198.

ARHIVSKI I DOKUMENTARNI IZVORI

- CRVENI KRIŽ OSIJEK 1914., HR-DAOS-411, fond Crveni križ Osijek, Kutija 30/1, Fascikl Za državnu potporu, Prijepis – Ustanove, 1914.
- DNEVNIK ANE PINTEROVIĆ, 1943., Dnevnik Ane Pinterović rođ. Voraček, rukopis, Ostavština praunuke, ak. slikarice i restauratorice Camille Daxner, rođene Szinicz (Osijek, 24. 4. 1942.), 1130 Wien, Russweg 20, Austrija, i praunuke, dipl. inž. arhitekture Ivane Hubert rođ. Konjović (Osijek, 6. 4. 1946.), 80801 München, Ainmiller Strasse 7, Njemačka.
- GLAVNI IMENIK 1904./05., HR-DAOS-157, Glavni imenik šk. god. 1904./1905., Knjiga 60, razred I. a, red. br. 24.
- GLAVNI IMENIK 1905./06., HR-DAOS-157, Glavni imenik šk. god. 1905./1906., Knjiga 61, razred IIa, red. br. 20.
- GLAVNI IMENIK 1906./07., HR-DAOS-157, Glavni imenik šk. god. 1906./1907., Knjiga 62, III. a, red. br. 18.
- GLAVNI IMENIK 1907./08., HR-DAOS-157, Glavni imenik šk. god. 1907./1908., Knjiga 63, IV. a, red. br. 38.
- IMENIK 1875./76., HR-DAOS-157, Imenik šk. god. 1875./76., Knjiga 31, red. br. 52.
- IMENIK 1876./77., HR-DAOS-157, Imenik šk. god. 1876./77., Knjiga 32, red. br. 40.
- IMENIK 1877./78., HR-DAOS-157, Imenik šk. god. 1877./78., Knjiga 33, red. br. 39.
- IMENIK 1878./79., HR-DAOS-157, Imenik šk. god. 1878./79., Knjiga 34, red. br. 42.
- KAZIVANJE IVANE HUBERT, Kazivanje praunuke Antuna Pinterovića dipl. inž. arhitekture Ivane Hubert rođ. Konjović (Osijek, 6. 4. 1946.), 80801 München, Ainmiller Strasse 7, Njemačka.
- MATICA I SPOSOBNIK 1913. – 1922., HR-DAOS-158, Matica i sposobnik za učitelje Realne gimnazije u Osijeku 1913. – 1922., knjiga 36, 33.
- MATIČNA KNJIGA RODENIH (1855. – 1870.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1855. – 1870.), 560, red. br. 4, str. 283.
- MATIČNA KNJIGA RODENIH (1855. – 1870.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1855. – 1870.), 560, red. br. 90, str. 200.
- MATIČNA KNJIGA RODENIH (1855. – 1870.), HR-DAOS-500, Matična

knjiga rođenih Gornji grad (1855. – 1870.), 560, red. br. 168, str. 449.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1855. – 1870.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1855. – 1870.), 560, red. br. 169, str. 340.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1855. – 1870.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1855. – 1870.), 560, red. br. 252, str. 250.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1870. – 1884.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1870. – 1884.), 561, red. br. 71, str. 38.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1870. – 1884.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1870. – 1884.), 561, red. br. 72, str. 189.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1870. – 1884.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1870. – 1884.), 561, red. br. 137, str. 226.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1870. – 1884.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1870. – 1884.), 561, red. br. 176, str. 137.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1885. – 1900.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1885. – 1900.), 46 R., red. br. 54, str. 386.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1885. – 1900.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1885. – 1900.), 46 R., red. br. 76, str. 318.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1885. – 1900.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1885. – 1900.), 46 R., red. br. 232, str. 269.

MATIČNA KNJIGA ROĐENIH (1885. – 1900.), HR-DAOS-500, Matična knjiga rođenih Gornji grad (1885. – 1900.), 46 R., red. br. 244, str. 442.

MATIČNA KNJIGA UMRLIH (1855. – 1871.), HR-DAOS-500, Matična knjiga umrlih Gornji grad (1855. – 1871.), 572, red. br. 110, str. 327.

MATIČNA KNJIGA UMRLIH (1855. – 1871.), HR-DAOS-500, Matična knjiga umrlih Gornji grad (1855. – 1871.), 572, red. br. 155, str. 432.

MATIČNA KNJIGA VJENČANIH (1855. – 1882.), HR-DAOS-500, Matična knjiga vjenčanih Gornji grad (1855. – 1882.), 566, red. br. 13, str. 354.

MATIČNA KNJIGA VJENČANIH (1855. – 1882.), HR-DAOS-500, Matična knjiga vjenčanih Gornji grad (1855. – 1882.), 566, red. br. 36, str. 60.

MATIČNA KNJIGA VJENČANIH (1883. – 1900.), HR-DAOS-500, Matična knjiga vjenčanih Gornji grad (1883. – 1900.), 47 V., red. br. 68, str. 185.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – DOPIS 1935., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, Dopis od 27. 5. 1935.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – DOPIS 11. 4. 1938., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat, Dopis, 11. 4. 1938.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – DOPIS 21. 4. 1938., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat, Dopis, 21. 4. 1938.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – DR. ANTE I PLEIĆ IVAN – ŽALBA 1929., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat Dr. Ante i Pleić Ivan, žalba Poreskoj upravi, 10. 10. 1929.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – DR. ANTE I PLEIĆ IVAN – DOPIS 1929., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat Dr. Ante i Pleić Ivan, Dopis od 12. 11. 1929.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – MARIJA PINTEROVIĆ – POSJEDOVNICA, HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Marija Pinterović, Posjedovnica.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – OMOT MARIJA PINTEROVIĆ 1930., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, omot Marija Pinterović, 14. 4. 1930.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – OMOT MARIJA PINTEROVIĆ – ODLUKA 1935., HR-DAOS-489, omot Marija Pinterović, Odluka, 25. 6. 1935.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PFEIFFER I SINGER, HR-

DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, fascikl Pfeiffer i Singer.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PISMO 1938., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat, pismo, 10. 6. 1938.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – POVISCHIL JOSIP, HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, fascikl Povischil Josip.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA – DOPISI 1932., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 30. 4. 1932.; 10. 6. 1932.; 16. 7. 1932.; 2. 8. 1932.; 9. 8. 1932.; 10. 8. 1932.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA 7. 6. 1932., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 7. 6. 1932.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA – DOPISI 1932. – 1937., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 2. 12. 1932.; 14. 1. 1933.; 1. 2. 1933.; 20. 3. 1933.; 29. 3. 1933.; 17. 5. 1933.; 22. 6. 1933.; 23. 6. 1933.; 17. 8. 1933.; 10. 1. 1934.; 17. 1. 1934.; 26. 1. 1934.; 7. 10. 1935.; 23. 10. 1935.; 29. 12. 1937.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA 1935., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 27. 2. 1935.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA 27. 2. 1935. i 27. 12. 1935., HR-DAOS-489, Osobni fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 27. 2. 1935.; dopis, 27. 12. 1935.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA 24. 1. 1936., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Privat c/a Prva hrvatska štedionica, dopis, 24. 1. 1936.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – TERZIJA BARUNICA PFEIFFER, HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, fascikl Terzija barunica Pfeiffer.

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – TUŽBA KR. FINACIJSKOM RAVNATELJSTVU 1923., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, Tužba Kr. Finacijskom Ravnateljstvu u Osijeku protiv zaključka porezno opotražnog povjerenstva, br. 2.270, 22. 2. 1923. (rukopisni koncept).

OBITELJSKI FOND ANTE PINTEROVIĆA – UGOVORI O ZASTUPANJU 1909. i 1932., HR-DAOS-489, Obiteljski fond Ante Pinterovića, kutija IX, fascikl Ugovori o zastupanju, 16. 2. 1909., Dodatak ugovora, Zagreb, 20. 7. 1932.

OBITELJSKI FOND IVAN MEDVED, HR-DAOS-486, kutija 74, Obiteljski fond Ivan Medved, Omot: Odbor za podvorbu putujućih vojnika u Osijeku.

ODLUKE, PRAVLNICI I UPUTSTVA, HDA, fond 306, Zemaljska uprava narodnih dobara, fasc. Odluke, pravilnici i uputstva, kutija 517.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1870./71., HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 153 – Ispitno izvješće, šk. god. 1870./71., 134, 135.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1871./72., HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 154 – Ispitno izvješće, šk. god. 1871./72., 14, 15.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1872./73.a, HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 155 – Ispitno izvješće, šk. god. 1872./73., 46, 47.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1872./73.b., HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 155 – Ispitno izvješće, šk. god. 1872./73., 114, 115.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1873./74., HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 156 – Ispitno izvješće, šk. god. 1873./74., 72, 73.

OSNOVNA ŠKOLA SV. ANE 1874./75., HR-DAOS-189/4, Osnovna škola Sv. Ane, Knjiga 157 – Ispitno izvješće, šk. god. 1874./75., 95, 96.

RUKOPISNI PODACI IVANE HUBERT, Rukopisni podaci dobiveni od Ivane Hubert, dipl. inž. arhitekture Ivane Hubert rođ. Konjović (Osijek, 6.

4. 1946.), 80801 München, Ainmiller Strasse 7, Njemačka.

TUŽBE I PRESUDE 1946., HDA, fond 306, Zemaljska komisija za ratne zločine okupatora i njihovih pomagača, Tužbe i presude iz 1946.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1909./10.a, HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće šk. god. 1909./10., Knjiga 9, V.a razred, red. br. 31.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1909./10.b, HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće šk. god. 1909./10., Knjiga 9, VII. razred, red. br. 34.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1910./11.a, HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće šk. god. 1910./11., Knjiga 10, VI.a razred, red. br. 25.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1910./11.b, HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće šk. god. 1910./11., Knjiga 10, VIII. razred, red. br. 28.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1911./12., HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće škol. god. 1911./12., Knjiga 11, VII.a razred, red. br. 18.

VIŠA PUČKA DJEVOJAČKA ŠKOLA, 1912./13., HR-DAOS-173, Viša pučka djevojačka škola, Ispitno izvješće šk. god. 1912./13., Knjiga 12, VIII.a razred, red. br. 43.

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA RATNE ZLOČINE 1944. – 1947., HDA, fond 306, Zemaljska komisija za ratne zločine okupatora i njihovih pomagača, 1944. – 1947., br. spisa 2235 (1-45), 10. 7. 1946.

THE PINTEROVIĆ FAMILY IN THE SOCIO-POLITICAL AND CULTURAL LIFE OF OSIJEK

S U M M A R Y

The paper deals with two generations of the Pinterović family, with special attention paid to Antun and his son Milovan. Their work has been placed in the context of a few decades of the 20th century in life in Osijek, taking into account the time of their work and the wider area of Croatia and a part of neighbouring countries. Antun was well-known in political life, especially as a mayor of Osijek in World War I, as well as in the social and public life of the city on the Drava river, while Milovan, like his father,

left traces in both law and politics. Danica is mentioned in the paper only sporadically, but she stays in the memory of many Osijek citizens until the 1980's as a prominent representative of the cultural milieu, as one of the leading persons of Osijek's museum life, an author of many articles and a capital book about the historical periods of this area, especially in the time of the ancient Mursa, and as a great expert in the Byzantine history, especially the period of Emperor Justinian.